Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадуьл 1923 шера дена • ШИНАРА, 20 август 1974 шу. • № 100 (5391). • Мах 2 кап.

ПАРТОРГАНИЗАЦЕШКА — ОТЧЕТАШИ ХОРЖАМАШИ

Партийни организацей вахаре лоархIаме ха хьатIаэттай — дIайолаенна коммунистий отчетно-хоржамий собранеш. Цига массе тайпара тохкаргда отчетни юкъа хIара партийни организаце денал мел айденнад, боахамен кхетама балхен гIулакхаш чакхдоахача партийни влияни мел чIоагIъеннай — из дерригa Iалашдеча хIара парте член малагIа дакъа лоацаш хиннав.

ХIанзара отчетно-хоржамий кампани шиЙ тайпара лоархIами белгалонаши йолаш я. Из чакхйоал еррига пятилетка толаме кхоачашъяра къоастамбеш хилараЗ совгIа кердача пятилетке дIахо халкъа боахам дегIабоалабара тешшамс лард йоллилга вай Iалашде дезача 1974 шера. Из дика кхетадеча республика коммунисташа, берригача къахьегамхоша КПСС ЦК партега, советски халкъага дал Кхайкарал, КПСС ЦК декабрьски (1973 ш.) Пленума решенеш чIоагIа къоабалъянь тIа а йица шоаш укх шера тIайица социалистически декхараш тIехкхоачашде лерхI.

Из дара эша торонаш шоаш мишта оарцагIъяьхай хIанз хьажа безаш ба хIара коллективера коммунисташ.

ВорхI бетта план ханал хьалха кхоачашъярах рапорташ делар республика дукхача районий, предприятей, колхозийи совхозийи коллективаша. Царех цаI я Октябрьски бурув детта управлене коллектив. Бурув тохара ворхI бетта задани 112,5 процент кхоачашъяьй, къахьегама овсарле лакхъяра — 111,7 процент. Еррига хIана яц аьнна йолча бурув деттача бригадаша шоаш ворхI бетта де лаьрхIар дикка тIехкхоачашдир. Цудухьа къахьегамеи политически хьинар чIоагIа айденнача хьалашка чакхъяьлар укхаза укх деношка партийни группашка хинна отчетно-хоржамий собранеш.

Отчетно-хоржамий собранешка къаьстта теркам гIабахийта къоастаде деза партийни балха стиль эргаьккха тоаеш даьр фуд, балха коллективии хьисапе кулгалдеага Iалаш а деш мел лакхдаьд коммунистий денал, производства гIулакхаш кхоачашдеча цар влияни мел чIоагIъеннай, паччахьалкхен плани социалистически декхараши кхоачашдара хIара коллективо малагIа къовсам лоаттабаьб. Из шоаш деча хана шоай коллективе хьаIанна, дика опыт белгалйоаккхаш санна балха нийсденна гIалаташ, кхоачамбоацараш къаьгга хьагучадаха деза коммунисташа, боах гоабара декхараш оттадаза а уж кхоачашдара дикагIдоаа наькъаш белгаладанза а даргдац.

ЧIоагIа пайдане хургда докладчика а, пренеех къамаьлаш дечар а шоаш балхах лаьца дика е во дувцача хана из мишта хилара бахьанаш, толам Iалашбаьрий е шоашкара ледарло ювлийташ гIалаташ гучадувлитарии цIераш дIайовзийтача, шоаи авангардни лоархIам, КПСС Уставо дIадехараши партийни поручени хIаране кхоачаш мишта ю белгалдаьккхача. Коммунисташа маирра кхоачамбоацарех дувцаргдола а, шоаш принципиально яь критика, маьхера предложенеш боккъонца вахаре кхоачашъергхиларах уж тешаш хургбола а хьалаш хилийта деза хIара собране.

ХIанз партийни группашка чакхъяьннача отчетно-хоржамий собранешка дийцачун анализ йича гуш да массанахьа уж лерттIа кийчъянь чакх ца яхалга. Иштта, Наурски районерча «Терский» совхоза строиучастке хиннача собране къамаьл ца деш висар коммунист столяр нов. Пыльцин, шоай болх юкъагIбисарах дувца дукха хIамаш долаш ше воллаше а. Цу тайпара гIалаташ ниисдалийтар соахка шоаш отчетно-хоржамий собранеш чакхйоахаш, Малгобекски районерча автотранспортни конторе, «Малгобекнефть» НГДУ, № 3 йолча юкъерча школа парторганизацешка (партийни организацей секретараш нн. А. С. Саутиев, М. И. Евдошенко, Р. В. Караваева).

Соахка массехказа собрана тIехьаяьккхар Сунженски районна «Путь к коммунизму» яхача колхозе, критикахи самокритикахи лерттIа пайда эцанзар Орджоникидзе цIерагIча, «Красный Октябрь» яхача колхозий коммунисташа, отчетни юкъа шоаш даьр дувцаш. Цу тайпара гIалаташ хиннад республика цхьайолча кхыча организацешка а. Беррига коммунисташ гIаболаши цар массане дакъалоацаши укх шерара собранеш чакхйрахилга Iалашде деза цар. Из де йиш хургья, нагахьа санна собрани е шоаш кийчлуча хана махулла дукхагIа коммунисташ цу балха юкъеозе, отчетни доклад хьалхе партбюрошка хоадамболлаш ювце а, из корта болча дешашта коммунистий теркам тIаозаш хуле в.

Отчетни хоржамий собранешка чIоагIа терко е еза партдокументаш хувцача хана баьча балха анализ яра, КПСС обкома X-ча, XIII-ча, пленумаша дIадийхараш кхоачашдара хIара коммунисто лоаца дакъа хьахьоккхара.

Промышленни предприятешка отчетно-хоржамий собранеш кийчъеш общественни производства эффективность лакхъяра, производства партийни кулгалдарен къахьегам вIаштIехьбаккхарен, болх тоабара, кхомбара режим чIоагIъяра дешаш юкъмоттиге оттаде деза. Партийни организацеш цIенхаштта бехкбе декхарийла я тIехьаюсача участке болх беча коммунисташта. Юртарча парторганизацей хIанз керттера декхар — кхашкара балхаш ханнахьа а, дика а чакхдахар, лаьтта леладара культура лакхъяр, чуэца беза хьажкIий, дуган хьувкъам 120 эзар тоннал кIезигагIа боацаш хулийтилга Iалашдар, пятилетка диълагIча къоастамбеча шера планаши социалистически декхараши тIехкхоачашдара къахьегамхой оарцагIбахар. Из дерригa вIаштIехьдаргда хIара къахьегамхо социалистически яхье хьинаре дакъа лоацаш хургвола гIулакх коммунисташа Iалашдой.

Шеко яц, республика партийни организацеша отчетно-хоржамий собранеш лакхача организационни политически боараме чакхйоахаргхиларах, КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъяра дIахо йодача хана цар тIагIертта къовсам лоаттабергхиларах.

Дика хоамаш

Карабулакски химически реагентий завода коллективо товарни продукци арахецара бархI бетта план 11-ча августа кхоачашъяьй. Ер бутт бовлехьа планагIа лаьрхIачул совгIа арахецаргья массехк бIаь эзар сома маьха товарни продукци. Продукци маьхала яккхара ворхI бетта план 107,8 процент кхоачаш а еш, планал совгIа ехкар 104 эзар сом мах бола продукци.

Къахьегама овсарле лакхъяра задани 110 процент кхоачашъяьй завода болхлоша. ДIадахача шера хиначул 23,5 процент лакхъеннай из.

Къаьстта дика къахьегарца белгалъяьнна я Жидков Виктор Александрович керте латтача технологически цеха коллектив.

А. ЮШКОВА,
Карабулакски химически реагентий завода планови отдела экономист.

•

Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе хьалха латташ я укх шера Гасанов Заид Юсупович керте латтача № 43-4 йолча установка коллектив. КхоалагIча августа денз сентябрь бетта календарагIа къахьегаш я из. ХIанзлехьа бархI бетта планал совгIа установка технологаша арахийцай итташ эзараш сомий маьха мехкдаьтта продукци.

Иштта дика къахьегаш ба Васильева Лидия Николаевнас кулгалдеча № 43-5 йолча установка технологаш. 13 августе бархI бетта план кхоачашъяьй цар.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

100.000 ТОНН ХЬАЖКIАШИ 20.000 ТОНН ДУГЕИ ЧУДАХЬАРГДА ВАЙ!

ОАХА ЛАЬРХIАР — ЭЗАР ТОНН

АЧХОЙ-МАРТАНОВСКИ РАЙОНА «ЛЕРМОНТОВСКИЙ» СОВХОЗА МАТАЕВ БЕРСАС КУЛГАЛДЕЧА ХЬАЖКIАШ ЛЕЛАЕЧА ЗВЕНОС ТIАЙИЦА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ

ДукхагIа ялат лакхара шера социалистически яхь яьржай Нохч-ГIалгIай республика хьажкIаш лелаерашта юкъе.

Бхе а яь бIаь эзар тоннал кIезигагIа йоацаш фуалъяьха хьажкIаш чуя. из декхар оттадаьд цар шоашта хьалхашка.

200 гектарах хIаране тIара 50 центнер а йоаккхаш эзар тонн фуалъяьха хьажкIаш чуядош лу оаха.

Оахош денна дош толамца кхоачашдара хадданза йоакхо ергья оаха хьажкIашта хий диллара. Дика кийчо ергья хьажкIаш чуэцара.

Чакхдаьннад тIатеIIа къахьегаш хинна бетташ. Керттерча оахама кIал. хIара гектара тIа пхиппха центнер кхоачийташ минеральни удобренеш а яхка дика кийчдир лаьтта. ХьажкIаш фуца цхьана гранулированни суперфосфат а тоссаш дIайийра, хIаьта мугIараштa юкъе обработка еш аммиачни селитраца подкормка йир. Оасара баьцашца къовсам лоаттабеш механизированни обработкаца цхьана химикатех пайда ийцар.

Къаьстта теркам тIабахийтар хий диллара.

Цу дерригача гIулакхаша толам баккхийтар. ХьажкIаш гоггIоздоаккхаш тIаьннай. ХIанз керттердар кхай тIа цхьа хьажкIа ца юташ кхебаь хьувкъам сихеи цIенеи чуэцар да.

Дика вIаштIехьдаьккхад звенос хьажкIаш лораелга. ХьажкIий иха шин даьнъа дийнъад. Уж антагIа хьахочунга дIаденнад. Цул совгIа хьажкIаш лораяра лаьрххIа посташ вIашагIъехкай. ХьажкIий кхаш лорадеча дакъа лоацаш звено членаш а халкъа тIахьожамхой а ба.

ХьажкIаш 19 балха дийнахьа чуэца лаьрхIад оаха. Техника, транспорт хьажкIаш чуэца кийча я.

Хьувкъам цIена чуэцара хIара комбайн тIехьа хьажкIаш гулдеш вить-вить саг хургва.

ХьажкIаш лелаеча звено члений цIерагIа — Б. МАТАЕВ, звеньевой.

Нохч-ГIалгIайчен промышленни предприяте къахьегамхошеи колхозийи совхозийи лаьтта леладерашеи еррига торонаш оарцагIйоах лакха хьувкъам кхебараи чуэцараи

ЙОАКХО ЦАI Я ВАЙ

ГРОЗНЕНСКИ ВАГОННИ ДЕПО КОММУНИСТИЧЕСКИ КЪАХЬЕГАМЕИ НАЗРАНОВСКИ РАЙОНА «ОКТЯБРА 40 ШУ» ЯХАЧА ЦО ШЕФСТВО ЛЕЛАЕЧА СОВХОЗЕИ КОЛЛЕКТИВАЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ

Оаха, Грозненски вагонни депо коммунистически къахьегамеи Назрановски района «Октябра 40 шу» яхача совхозеи коллективай болхлоша, инженерно - технически балхаш дераца, гIулакхерча наха дайза дарг мел доацар де лаьрхIад кхашка кхачаш латта хьажкIаш шоай ханнахьеи ца йойташи чуэцара. Цунца дувзаденна хаьдда декхараш тIаэц оаха тхоашта.

Вагонни депо коллективо:

Вагонни депо болхлой низаца 100 гектара тIара хьажкIаш чуэца. Совхозе 20 дийнахьа хадданза болх бе 40 саг хьожаве, хIаранеца 200 саго дакъа а лоацаш цхи субботники воскресники де;

лакхе йийшача гектараш тIара чуийца хьажкIаш совхоза хьатта хьахаржа;

хьажкIаш хьатIаэца хьетт кийчъяра совхозе ши слесарь вахийта;

хьажкIаш чуэцача юкъагIя уж чуэцаш болча болхлошта вагонни депо художественни самодеятельноста коллективо гIулакх делга вIаштIехьдаккха.

«Октябра 40 шу» яхача совхоза коллективо:

Грозненски вагонни депора баьхкача нахах пайда дикагIа эцар духьа царна хIара гектара тIара 50 центнер фуалъяьхача хьажкIий яргйолча нн. Гелисхановеи Даурбековеи звеношкара 100 гектар хиллал участкаш яла;

хьаяьха хьажкIаш хьатта тIа хьаоза кхо трактор, транспортни кхо тележка, кхо автомашин хьожае:

хьажкIаш чуэцача балха боахкача болхлошта совхозо бIайха кхача хулийтаргба, лирттIа бытовой хьалаш кийчдергда.

Еррнгача промышленни предприятейи организацейи коллективаш оаха тIахьех оаха дIадоладаь гIулакх хьаллацара, хьажкIаши дугеи шиЙ хавнахьеи ца дойташи чуэца республика колхозаштеи совхозаштеи новкъостал дара.

Н. РАДВАН — Грознерча вагонни депо начальник; А. ГОРБАТЕНКО — Грознерча вагонни депо партбюро секретарь; М. МУРАШОВ — Грознерча вагонни депо месткома председатель; А. ДЗЕЙГОВ — «Октябра 40 шу» яхача совхоза директор; Х. АРЧАКОВ — «Октябра 40 шу» яхача совхоза парткома секретарь; Х. КУСИЕВ — «Октябра 40 шу» яхача совхоза рабочкома председатель.

Лоацача хана

Н. АНИСИМОВА ЦIЕРАГIЧА НОВОГРОЗНЕНСКИ МЕХКДАЬТТА ЧАКХДОАХАЧА ЗАВОДА КОЛЛЕКТИВА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ

ХьажкIаш — лоархIамегIара ялата культура чуэцара юрташкарча къахьегамхошта шоашта могаш дола новкъостал де чIоагIа лоаш ба Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода болхлойи гIулакхера нахи. Еррнгача цехашка, участкашка, бригадашка болхлой собранеш яьй. Массанена а хетар цхьатарра да — новкъостал де деза юрта боахама къахьегамхошта. Завода коллективо декхар тIайийнад:

Ачхой - Мартановски района «Самашкинский» совхоза тIехьа шефство лелае, 200 гектар долча цуй кхашкара хьажкIаш чуэца;

юртбоахама техника тоаяра совхоза йоккха говзал йола слесарий, газоэлектросварщикий, токарий бригада хьожае;

эггара лоацагIча ханашка беррига хьувкъам чуэцара боахама новкъостал дар духьа шоаттеи кIирани деношка дукха цхьана цига балха аха.

Тхо, завода болхлой, инженерно - технически балхаш дераш, гIулакхера нах Грознерча заводий, фабрикий, учреждений, организацей еррнгача коллективашка кхайк, республике хьажкIийи дугеи хьувкъам бизза, эггара лоацагIча ханашка, ца бойташ чуэцара, гIо де уж тIахьехаш.

Н. АНИСИМОВА цIерагIча НГНПЗ коллективо тIадилларагIа Ф. ФИЛИППОВ — директора декхараш кхоачашдер, В. БУГРОВ — парткома секретарь, Н. ШАЛАМОВ — завкома председатель, В. САВЕНКОВ — ВЛКСМ комитета секретарь.

Сунженски района Ленина цIерагIча колхозе 200 гектара тIа укх шера духхьашха дIайийра «Краснодарская 303» яхача фух йола хьажкIаш. Дика хьийкъай уж хий дуллача кхай тIа.

Сурта тIа: Ленина цIерагIча колхоза № 1 йолча бригада бригадир коммунист Мухаев Бата хьожаш воал звеньевойчун Элиханов Вахий кхай тIара хьажкIаш миштай.

С. ХАКИЕВА сурт.

ТОРОНЕХ БИЗЗА ПАЙДА ЭЦ

ПланагIа укх шера 580 гектара тIара чу а йица паччахьалкхенна 1190 тонн фуалъяьха хьажкIаш дIаяла езаш я «Горец» совхоз. ХIаьта хIанз, шоай торонашка а хьежа ялата дIайийначарел совгIа 120 гектара тIара силоса дIайийна хиннараш ялата чу эца а паччахьалкхенна 1600 тонн хьажкIаш дIаяла а лаьрхIад совхоза къахьегамхоша. ХIаьта шоаш лаьрхIар толамца кхоачашде гIерташ шоашта ховр, могар деш ба.

Хаджимурадов Мохьмад-Салихьеи Баштаев Суламбекеи кулгалдеча звеньяша кхеш хьажкIаш хий дуллача кхашка я. ХIара звенос 170 гектара тIа кхею ялата хьажкIаш. Минеральни удобрени а тоссаш вегитационни хьисапе цкъа хий техачул тIехьагIа, укх деношка шозлагIа хий диллар цу звеньяша.

Шу долалуш хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 40 центнер фуальяьха хьажкIаш чуя дош деннадар Мохьмад-Салихьеи Суламбекеи звеньяша. ХIаьта хIанз хIара гектара тIара 50 центнерал кIезигагIа йоацаш из культура чуэца лерхI.

— Нагахьа санна хьажкIаш чуэцара болх шиЙ ханнахьеи дика вIаштIехьбаьккхай чакхбоаккхе оахош денна дош хийцца кхоачашдулургда тхога, — йоах Хаджимурадова.

ХIаьта из харц а лувц. Лакха, низ болаш, боарамагIа листа латт цу шин звенос кхею хьажкIаш. ХIара гIадама тIа шишша-кхокха йоккхий хьажкIаш я. Нагтахьа мара дене а йиъ-йиъ хьажкIа йолаш а гIадамаш нийслу цар кхашка.

Хьалха лаьрхIачул дукхагIа хьажкIаш чуя дош деннад Темаров Увайса кулгалдеча звенос а. ПланагIа хий ца дуллача лаьтта 180 гектара тIа я звенос кхею хьажкIаш. ХIаьта шоаш денна дош толамца кхоачашдара торонех бизза пайда а эцаш шерра къовсам боаржабаь къахьегаш ба уж.

Канал долчара цаI-ах километр гаьна я Увайса звенос кхею хьажкIаш. ХIаьта а, канале насосни станци а оттаяь, цун новкъосталца шоай кхай тIа хий хьатIадоаладир цар. Еррнгача хьажкIашта хий техар.

Цу звеногара хьоккхам эца беза хий ца дуллача кхашка хьажкIаш кхееш йолча кхыча звеньяша а. Хий дилла йиш йолча моллагIча торонех пайда эца хьажа беза хьажкIаш лелаераш.

Х. МАГОМЕТОВ.

СУХАЛБЕ ХЬАЖКIАШ ЧУЭЦА КИЙЧО ЯРА

Паччахьалкхенна гурахьа дийна ялат дIадалара план кхоачашъяьяц Грозненски района «Атагинский» совхоза кхаш лeладераша. ХIара гектара тIара планагIа 25 центнер яккха эзача 17,4 центнер мара яьккхац. ТIадисе паччахьалкхен декхар дIатакхар хIанз хьажкIаш лелаерех тийша да. ХIаьта из гIулакх цар дика кхета а ду. Из гуш да кхаш лeладераша кхееча хьажкIашта деча Iуналга, балха толамашка хьежача. Лакха, боарамагIа листа я совхозе ялата кхею хьажкIаш. ХIара гIадама тIа 35 сантиметрал эIамагIа йоацаш шишша- кхоккха хьажкIа йола.

Дукха хана денз хьажкIаш кхейра теркам тIабохийт совхозе. ДIадахача шера 630 гектара тIа мара дIайийна ца хиниа уж укх шера 1020 гектара тIа дIа а йийна кхееш я.

ХьажкIаш кхееш йиъ звено я совхозе. Царна керте латт республике цIи хеза бола, хьажкIаш кхеяра йоккха опыт йола механизатораш: Ленинеи Октябрьски Революцеи ордений кавалер Гайтемиров Ширвани, «Знак Почета» ордена кавалер Вагапов Биболт, Акаев Салман, Магадаев Iабдул.

Ширванеи Биболтеи звеной хьажкIаш хий ца дехкача кхашка яле а, хий дилла торо йолаш ба уж. ХIаьта цу торонех пайда а эц. Иштта, канала йисте йоккха мощносташ йола насосаш а оттаяь хьатIадоаладаьд кхашка хий.

Биболта кулгалдеча звенос кхееча хьажкIий кхашка да тхо. Оасар баьцех цIена, лаьрхIа уттайийча санна цхьатарра тоаенна латт хьажкIаш.

— Укх шера планагIа хIара гектара тIара 30 центнер хьажкIаш чуя езача 50 центнер чуя декхар тIайийцадар тха звенос, — йоах Вагапов Биболта. — Цхьабакъда укх деношка кхы а лакхагIа декхар тIайийцар звенос. Торонаш а лаьрхIа хIара гектара тIара 55 центнерал кIезигагIа йоацаш фуалъяьха хьажкIаш чуя дош деннад. ХIаьта оахош денна дош кхоачаш а дуларгда тхога, нагахьа санна хьажкIаш чуэцилга дика вIаштIехьдаьккха чакхдоаккхе.

ХьажкIаш цхьоалагIа е шоллагIа сентябрь тIаккхоачаш чуэца йолае дага ба совхоза кулгалхой. ХIаьта фу даьд из кампани дика чакхъяккха кийчо еш?

Совхоза парткома заседане, болхлой собране йийца я йийца лаьрххIа план оттаяьй. Плана тIа белгалдаьккхад хьажкIаш чуэцаш хургболча наьха балхацара моральнии материальнии безам совбаккхара гIулакх, хIара участке масала, хьажкIаш чуэцача, уж дIаккхухьача новкъа, хьатта тIа, тараза боахаме хIара дийнахьа графикагIа хьожаш хургбараш белгалбаьб, кхыйола мероприятеш оттаяьй.

Еррига хьажкIаш 20 дийнахьа чуя лерхI. ХьажкIаш чуэцача совхоза новкъостал деш шоай коллективера хIара дийнахьа 50 саг хилийта социалистически декхар тIайийцад «Электроприбор» завода къахьегамхоша.

ПланагIа 10 комбайн хургья хьажкIаш чуэцаш. Хьатта хьажкIаш дIаккхухьаш лафеташ тIехьа а йийза лелаш 30 трактор хургья.

Хьатта долх тхо. Тараза боахам кийчъ ба. Цхьабакъда хьажкIаш цIенъеш, йокъаеш хургйола цхьайола агрегаташ хIанз а тоаянза латт.

ХьажкIаш чуэцаш йола комбайнаш, кхыйола техника мишта тоаяьй, кийчъяьй?

Совхоза 10 комбайнах хьажкIаш чуэца кийча ялх мара яц. Йиъ цхьацца оатхал йоацаш, кхыдола бахьанаш долаш хIанз а тоаянза латт.

Йиъ бIаь гектара тIа ялата ши бIаь гектара тIа доакъараи кхееш я укх шера хьажкIаш «Советская Россия» колхозе. Цхьабакъда шоай торонаш а лаьрхIа доакъара дIайийна хьажкIаш бIаь гектара тIара ялата чуэца лаьрхIад колхозхоша.

— Доакъар Iалашдара план мишта кхоачашъе дага да шо? — хетт оаха колхоза председателага Ш. Абдусаламовга.

— Гурахьа доакъара йийна хинна культураш, ялат чуийцачул тIехьагIа дIайийна 400 гектара тIа хьажкIаш я колхозе. ХIаьта бIаь гектара тIа бIаьстий доакъара йийнараш я. Цу кхашкара чуийцача хьажкIех кийчъянь силос хьайбаш цаI-ах шера кхабал хургья, — йоах Ш. Абдусаламова.

Ялата хьажкIаш кхееш Ибрагимов Косума, Юсупов ШаIас, Джунаидов Мохьмада кулгалдеш кхо звено я. Дукха ха йоацаш шу доладеннача хана тIайийцачарел лакхагIа, хIара гектара тIара 65 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуя декхар тIайийцад звеньевойша.

Ялата дIайийна еррига хьажкIаш хий дуллача кхашка я. Шозза хий диллад царна, ХIанз кхозлагIа хий тохаш а ба. Шозза хий диллача хIара гектара юкъера лаьрхIача 2300—2400 кубометр хий кхачийтар. Хий тIахецаш дулл.

Ялата кхееча хьажкIий кхашка долх тхо. ХьажкIашта бIарахьежача холуш да из культура кхееш наха дукха низ, хьинар дIаденна хилар. Ши мегр совгIа лакха я хIара хьажкIа. ГIадама тIа шинъ-кхоъ хьажкIа я.

Массанахьа дика я колхозе кхеяь хьажкIаш.

Мишта кийчо яьй колхозе хьажкIаш чуэцара?

«Атагинский» совхозе санна хьажкIаш чуэцара лаьрххIа план оттаяьй колхоза правлене а. Деррига хиланза даргдоацар белгалдаьд цу тIа. Цхьабакъда хьажкIаш чуэца йолае техника кийчъяра кIезига йоакхо ю. ЦхьоалагIча бригаде кхоъ шоллагIча бригаде йиъ — ворхI хьажкIаш чуэцаш йола комбайн я колхозе. Царех кхоъ болх бе кийча я. Цхьабакъда йиъ комбайн хIанз мара тоае йолаяьяц.

Дика хьувкъам чубао культура кхеярах санна из лерттIа чуэцарах а тийша да. Из гIулакх кхетаде деза колхозеи совхозеи кулгалхоша. Хьалха хинна кхоачамбоацараш дага лувцаш уж кхы хургдоацшача тайпара гIулакх вIаштIехьдоаккхаш сухалбе беза хьажкIаш чуэца кийчо яра.

«Сердало» газета рейдови бригада: С. ХАМЗАТОВ — «Атагинский» совхоза отделене агроном; В. НЕТРЕБО—«Советская Россия» колхоза экономист, халкъа тIахьожама комитета член; М. ХАМАТХАНОВ— «Сердало» газета спец корр.

ИРАЧА КЛАССОВИ КЪОВСАМЕ

РЕВОЛЮЦЕ АЛАН ШЕРАШКА

Тахан а тIехьа кийслуш ба вайнаха юкъе къен бIаьхийн нах а хиннабац, хIаьта цунца дувзаденна нохчгIалгIай халкъ исторически дегIалар классови къовсам боадаши антагонистически вIаши дукхьаленаш лелае ца езаш хьаденад яхаш нохчехи гIалгIаехи бола нах. Цигара хьадоагIа нохчаштеи гIалгIаштеи юкъе классови къовсам хиннабац яха уйла яьха дегашка дIаулоагIе, а нохч-гIалгIай халкъ шийн къаьсттача специфически наькъагIа дегIадоагIаш хиннад ала уж гIертилга а. Цу тайпара уйлаш йола нах, уж моллагIча къамах бале а, харц позицеш тIа латт. Цудухьа шоай халкъа а, хIаьта иштта вай юкъарча гIулакха а цу наха дер чIоагIа во гIулакх да. Цу тайпара уйла ярашта хоадамболлаш жоп дурга аьнна хет тхона укх рубрикана кIал тасаш оаха кепатоха йолаеча статьяша. Царех хьалхарьяр ер я.

Вай республикерча IилмахоштА хьалхашка цIенхаштта декхараш оттадаьд КПСС Нохч-ГIалгIай обкома X, XIII пленумийн XIV областной партийни конференцеи решенеша. Уж декхараш сенах латт аьлча, уж латт, классийн классови къовсамех проблемаш Нохч-ГIалгIайчен исторе тIа тар ма-ду сихагIа, партийни позицешкара къоастаянза яргIа хиларах, «единни потока» теори оалаш яри из лелерашин харц хилар бакъ бахьанаш а кхувлаш дIахьоккхарах.

Ховш мадарра, классови къовсам эггара чIоагIагIа болалу общество меттахьа хьайнача хана, революцеш йолча хана. Цу гIулакха, 1917 шера февралера 1920 шерага кхаччалца йола ха — из я вай халкъий, цу даькъе нохчийн гIалгIайн халкъий а, къахьегамхоштеи духовенствагара болабенна шийн керттерча даькъе царизма хьалашка хьалкхийначa интеллигенцега кхаччалца бола шийн цхьоагIонхой а тIехьа буржуазени юкъе классови тIемаш лаьтта ха. Цудухьа цу хана вай крае лаьттача классови къовсама тема къоастаяр къаьстта лоархIаме да. Цун лоархIам къаьстта шаьра бIаргагу, нагахьа санна дукха беце а, цхьаболча наха юкъе цу дешай хьакъехьа есса уйла юхамаччахьа хилар теркалдича.

1917 шера феврале большевикий кулгалца эрсий болхлой классои эскарои, лоамарой кхыча областашкара а санна, Нохч-ГIалгIай чура царизм дIаяьккхачул тIехьагIа политически гIулакхаш къаман наькъагIа доладелар. Халкъо революци тIаийцар, яьхад А. Шерипова, «бIаьш шерашка царизмо тIалоаттадаьча лоалах ше мукъадоаккхаш хиларах. ХIара къаьст-къаьстача халкъа юкъе тайп-тайпарча хьалашка социальни революци яр кхы а е езаш».

Цу хана лаьтта хьалаш бахьан долаш, масала, нохч-гIалгIай обществера хIамаш хьакхоллаш дола низаш дегIадахканза, культура тIехьайнса, классови сакхетам кIезига хиларах а хIаьта долче, субъективни фактор бокъонца чIоагIъенна ца хиларах а Iаьдал шоай бе деллад купецаши помещикаши тIехьа а болаш лаьттача шейхашеи моллашеи.

Духовенствай эксплуататорашеи, А. Шерипова геттара нийса белгалдаьккха махиллара, мугIарерча нахачул хьалхагIа кхетадаьд шоай классови хьашташ, цудухьа шоай аьттув карара ца балийта гIерташ царел хьалхагIа цхьана вIашагIа а кхийттаб.

1917 шера 1 мае г. Владикавказе вIашагIъеллача реакционни союзе цхьана вIашагIкхийттача лоамарой Центральни комитете шоай низ кхоачар деш бар нохчийн гIалгIайн шейхаш — Д. Арсанов, А. Митаев, буржуазни националисташ — М. Чуликов, В. Джабагиев.

Белгалдоалаш хIама да, нохчий ахархой лаьттаех спекуляци лелаяь миллионер хиннача Т. Чермоева цу союза съезд гулъяра тоъал дукха ахча — 20.000 сом дIахийца хилар.

Лоамарой союза ЦК еррига политика ше маярра халкъий бокъонаш цхьатара я, тIом чакхбаьннаб, ахархошта лаьтта декъаргда яхаш хабара мара ца кхайкадаьча ханна йолча правительства гIулакхашца вIашкайоагIаш яр практике.

Лоаман нахах хьал долаш бараша, царизмо вайнах готбеш хиларах пайда а эцаш, къамашта юкъе моастагIал дийхкад. ХIаьта цу гIулакха шоай политически экономически хьалах бовлар кхераш хиннача казакий атаманашцеи эпсарашцеи бокъонца барта хиннаб уж.

Белгалдаккха доагIа, субъективни фактор чIоагIъенна яланза йоллашехьа а, вешта аьлча пролетарски позицеш тIа латта политически авангард а йоацаш, 1917 шера аьхки деиз нохч-гIалгIай халкъа юкъе реально гучаювла яьлар классови меттел, политически а дифференциаци, бебоча доакъошта беңъа а луш.

Масала, Владикавказен Грозней городской думашка хоржамаш хулча хана кадетий парте депутаталла харжа кандидаталла оттаваьв Мациеви Мальсагови, хIаьта социалистически партей блоко — Г. Ахриеви А. Мутушеви. Документаша деча тешалагIа, хьалхара 2 кандидат чакх ца а воалийташ, тIеххьара шиъ хержав, Керттерча даькъе эрсашха болча болхлошеи салташеи кадеташта тIехьа кхаж ца а тоссаш, социалисташ болча нохчаштеи гIалгIаштеи тIехьа кхаж тассаро хьахьокх, цар къахьегача нохчийн гIалгIайн халкъа тIехьа, эксплуататорашта духьала кхаж тесса хилар.

Цуя совгIа, цо хьахьокх, вайнаьха ахархой эрсий болхлой классаца бокъонца цхьоагIо хиланза яргIоацилга бакъ белгалонаш а хинна дIаэтта хилар.

Цу гIулакха дикача оагIорахьара влияни яьй терски большевикий кулгалхоша — С. М. Кировеи Ной Буачидзеи, Грозненски большевикаша нохчашха болча болхлошка гIолла влияни яьй Нохчеченна. Къаьстта белгалдаккха доагIа, грозненски пролетариата хьалха лаьттача отрядо, Старпромыслашкарча болхлоша, города гонахьа ялача юрташта дика воздействи яь хилар.

Цу районерча болхлой депутатий Совете 15 депутатах 3 нохчашха бола болхлой бар: Таймасханов, Альбеков, Томаев. Совета дуккхача комиссешка а иштта дакъа лоацаш бар нохчашха бола болхлой.

Старпромыслашкара болхло Исраилов Мумад (тIехьагIо граждански тIем тIа доккха дакъа лоацаш хиннав из) Совето Закий-Юрта вахийта хиннав болхлошта продукташ я аьнна. Контрреволюционни эпсарашеи кулакашеи лаьца хиннав из. Совето цу сахьате цига революционни салтий отряд а яхийта мукъаваьккхав из. Кхы а дукха доаладе йиш яр белгтала бокъонца пролетарски интернационализма маIан дола гIулакхаш леладаь моттигаш хьахьокхаш дола масалаш. Цхьабакъда царех цхьаькха цаI а дийца соцаргда вай.

Сийлахь-боккха Октябрь хьатIаккхоачаш болхлой депутатий Старопромысловски Совето, шийн финансови торонаш геттара къе йоллашехьа а, нохчий меттала йоазув арадахара шрифт ийца хиннай. Из да нохчий халкъа исторе чухь эггара хьалха цу къаман йоазув бокъонца цхьан кога тIа а даьккха дIаоттаде гIортар. Iалабмате чоалханеча политически хьалашка: кадетски казакех латтачеи лоамарой бусалба дын байракха кIалъоттара тIахьехачеи буржуазе, духовенства, нохч-гIалгIай интеллигенце националистически даькъо къамий юкъмоттиг чIоагIа кхохкаялийтача хьалашка грозненски пролетариата хьалха латтача отрядо хьалхагIа самодержавни правительства тоIадаь доалладаьча къаман культура дегIайоалаяра шийн низ кхоачар ду.

Владикавказеи Грознеи большевикаша йоакхо еш хьалхебаьб нохчийн гIалгIайн къоначa прогрессивни интеллигентех бола революце кулгалхой. Масала, 1917 шера аьхки а тIехьа Асланбек Шерипов каст-каста хиннав Н. А. Анисимова цIагIа. ХIаьта Къилбаседа-ХIирашкахьарча «Кермен» яхача революционно - демократически парте Нохч-ГIалгIайчене а баьб болх. 1917 шу чакхдоалаш — 1918 шу долалуш Владикавказе ах къайлагIарча партийни школе 8—10 дийнахьа дешийташ хиннад къонача нохчийн гIалгIайн группага. Цу школана кулгалдеш хиннав С. М. Киров, Ноя Буачидзе, Саханджери Мамсуров — хIирий большевик, хьалха хинна кадрови эпсар ва. Нохч-ГIалгIашкахьа из вена хиннав большевистски идеяшта пропаганда е. Иштта вахачара цкъа цIавеначул тIехьагIа, хIирий Советe дукхагIа хиннача реакционераша Советера дIаэаьккхав духхьал из пропаганда яр бахьан долаш.

Революце дегIа ме йоагIеи кIоарг ме луи дукхагIа гучадувлаш хиннад къахьегача адамашта духьала Нохч-ГIалгIай буржуазе, керттерча духовенства, лаьтта карадараша, къаьнарча чиновничества леладу тийша балхаш. Цар, шоай хурдаь эксплуататорски строй дIа ца ялийта, лаьтта бахьан долаш нохчийн гIалгIайн ахархоша лоаттабу къовсам вIаштабахьа а гIерташ, кIирдаь дувцар, берригa лоамарой, бусалба нах, цхьана вIашагIкхийттаб, кортамукъале яьккхай, къаман шийн Iаьдал хила деза яхаш казакий атаманашца, аьттехьарча меньшевикашца, эсерашца, ханна йолча правительствашца барта а болаш. Цар харц патриотизм: дакхеи гIулакхэ лел шоаш яхаш цар бийтта паьшк бокъонца хьагучабаьлар ахархоша аграрни духьаленаш йолаяьчул тIехьагIа.

1917 шера аьхки газеташа хоам бора: Нохчашкахьа еш пропаганда я «дерригa лаьтта къахьегача класса доалахьа хила деза» яхаш. Меньшевистски газето оарц доахар, «бIаьхийчар доадахьара дерригa лаьтта» дIа-юха декъа тарлу нохчаша, яхаш. ДIахо газето яздора: «Цу тIа гIолла боккха кегар эттаб... Къамашта юкъе цIий Iодохийташ граждански тIом хьа тарлу».

Дукха лаьтта долча Мустафинова дIадийна хинна дерригa ялаташ хьекха Iодехкад ГIойтIарча къеча наха. Нохчий Комитетерча а болхлойн салтийн депутатий Советерча а реакционераша хьестар лаьтташ «дIадаьхараш» (ишта оалаш хиннад цар ахархоех) Учредительни собрани хиллалца сабарде яхаш, цхьабакъда, къахьегача халкъа кIордадаь хиннад хьежа, гIулакхашка хьежача цар дог тийшад шоашта дуьцар харц хиларах. Къахьегача ахархошка кхы шоаш яхар дайта ца мегачул тIехьагIа, лаьтта бахьан долаш къахьегамхоша еш йола духьале герза низаца тоIаелга хьалхадаьккхад Нохч-ГIалгIашкахьарча хьалдарашей шейхашей. Грозненски гарнизонерча эсеровски кулгалхошкара новкъостал дийхад цаI. Новкъостал де раьза хилар. ГIойтIа гIайттарий эггара боккхагIбола низ болча салтий йоккха карательни отряд яхийтар шийца пулеметни команда а йолаш. Большевикий пропагандо тешабарах салтий кхийттаб шоаш малагIча авантюрана юкъебахийта гIерт, цудухьа цар кхоачашде тигадац шоай классови вежараштa — нохчий ахархошта духьалара приказ. Салтий шинелаш тIаювхаш хилар мара кхы башхало йоацаш ужжамо бола эрсий ахархой шоаш хьожабаьча хьалкхаьчача кхийттаб, нах бовхаш лела эбаргаш боабе дуг яхаш шоашта дийцар харц хиларах. Из еррига «операци» эрсий къахьегамхойн вайнахех классови солидарность хилар хьа а хьокхаш, цар шоайла вошал а тоссаш чакхъяьлар. Салташа даьча цу хIамо корзагIбаьхаб кадеташ меттел, Грозненски городской думера социалистически партей лидераш а. 30 октябре хинна дума заседани еррига а «Нохчашкахьарча аграрни кегара» хетаяь яр. Аьттехьарча эсера Сангурске мукIарал даьд «Грозерча революционни организацеша моттигаш дIалувцаран низаш даран Нохчеченна хьокхам гайта хилара».

Болхлой, салтий, казакий депутатий Совета председатела меньшевика Е. Богданова бакъдаьд карательни отрядаш йоаххийтилга Нохчий комитето, вешта аьлча шейхаша Д. Арсанова, А. Митаева, Шаптукаева, купецашеи лаьттан даьшеи Э. Мациева, Арсамирзоева, чиновникаша Курумова, Чуликова, кхычар дийха хилар. Дума цу заседане хьахьекхар, реакционераша, Нохчий комитетон городской думон, аьттехьарча эсераша а меньшевикаша а шоай гIулакхаш бокъонца цхьан бартагIа леладеш хилар. Масала, кадет Лисицнан салташка гIерташ хиннав, «укхаза пIурий а буаш дагIилга мара, шоай тIема декхар кхоачашдеш дац шо» яхаш. Цар из шоай декхар мишта кхетаду дийцар болхлой, салтий, казакий депутатий Совето Нохч-ГIалгIайченерча ахархой духьаленца къовсам эсала лоаттабу яхаш раьза воацаш думски трибунера хьакхайкадаьча эсера Сорокас. Цо хоадамболлаш къовсам лоаттабара тIахьехам баьб. Фумах болаш я цо яь заявлени: «кхыметтел Центральни Россе а, хахолаша помещикий хьунаш тедача хана, цига а, яхийта йоагIаш махиллара, карательни отрядаш ухийт». ТIаккха ше социалист ва яхаш наькха тIа бий беттар цу мугIарий авторо.

Цо яьхар хьаллоацаш дар пхи эзар саг гул а вена Аргуне хиннача нохчий митинге кхайкаңза венача хьаьшо-имама Н. Гоцинске даь къамаьл а: «Хьалдарий доалахьенна тIаккхувдараштa шариIата лирагIа долча законагIа тIаIазар дерга».

В. И. Ленина, 1917 шера гурахьа лаьтта бахьан долаш ахархой болам айбалар ше доашхаш, белгалдаьккхад, революци йолаеннача 8 бетта къахьегамхоша эксплуататорий дешан гIулакхаштеи юкъе вIашдухьале йолга дика кхетадаь хилар. Цу хьалаша йиш хилийтар социалистически революци котъяккхар духьа лоаттабеча къовсаме ахархойн болхлойн цхьана вIашагIтоха. Из политически сакхетам цхьатарра дегIаухар Россе центре санна, иштта цуя йистошка а.

Нохч-ГIалгIайчене классови къовсама ирал сенах латтар аьлча, из латтар, цхьацца къаманна юкъера боккхагIбола лаьттан дай къахьегамхоша Октябрьски революци ялале хьалхагIа а, мадарра аьлча, тIеракхийса хиларах.

19 бIаьшерене ГIойтIарен кхыча юрташкарен лаьтташ дIалийца Мустафинов 1917 шера гурахьа шийн отарашкера аракхессав, хIаьта лаьтта къеча наха дIадийкъад. Цу помещика духьала ахархоша лоаттабаьча къовсама кулгалдеш хиннаб хьалхагIе а деиз грозненски большевикашца бувзабенна бола вежарий Ахтаханов Османи Махьмади, Давлиев Хата, Исаев Iабдул-Рашид, Цапаев Махьмуд. Укхаза дагадоххаратIа, белгалдаьккхача бакъахьа хургда, уж берригa эрсий революционни демократе революцех дIатеха хилар: хьалхара шиъ Московски Одесски университеташка деша багIача хана, тIеххьара бараш эскаре гIулакх деш фронте болча хана.

Нохчийн гIалгIайн буржуазена кхыметтел духовенствацa цхьана йолаш а цхьаккха хIама де магаизар. Цудухьа, бакъдар дувца доахке, укхаза белгалдаккха деза вай, къахьегача лоамарошта шоай низагIа помещикашкара лаьтташ хьадаха могаргдолаш ца хиниилга. Цунна къаьгга тешал ду революци ялалехьарча вай края исторе. ГIулакх дерригa а сенах латт аьлча, из латт, кулака чIоагIача бийнаца нохчийн гIалгIайн къахьегамхой духьале кагьеш хинна хьалхара пачхаьа Росси дIаяьнна хиларах. Хьахилар тоIадаь доахка адамаш хьаллоацаш йола керда, революционни Росси. Цу гIулакхо объективни хьалаш хилийтар ахархой духьален толам балара, тайп-тайпарча халкъий къахьегамхошта юкъе бокъонца вежарашха йола юкъмоттиг кийсъялара. Ала доагIа, грозненски пролетариатеи нохч-гIалгIай ахархойн классови цхьоагIонга бода никъ казакий-лоамарой хьалдарашеи духовенствани 1917 шу чакхдоалащ лелаяь провокацеши тийша балхаши бахьан долаш 1918 шера бIаьстанга кхаччалца бIаьхбенна хилар. Большевикий ленински парте хьаль из цхьоагIо граждански тIема классови къовсамашка чIоагI а енна, 1920 шера марте халкъа гIулакх толарцеи Советски Iаьдал бокъонца котдаларцеи чакхъяьлар.

Нохч-гIалгIай контрреволюце бичераховцашцеи кIайгвардейцашцеи цхьана къахьегача халкъа духьала герза низагIа лоаттабаь къовсам хьабеллаш йолча цу тема хьакъехьа къаьстта де доагIа къамаьл.

Воай къамаьл чакхдоалаш белгалдоаккхаргда вай, нохч-гIалгIай халкъо 1917 шера лоаттабаь классови къовсам вIалла а тахканза йиса проблема хилар. Из геттара дика хьахьокх, лакхе йийца цу къовсама дукхагIйола белгалонаш хIанзалца хьа кхыметтел дукхагIболча IилмахоштА-историкашта а ца йовзаш йиса хилар. Цу гIулакхо цIенхаштта Iоткъам ца бе йиш яц идейно-кхетама балха, къаьстта а вай республикерча къахьегамхошта интернациональни кхетам балара.

1917—1920 шерашка, исторически эргалонаш хулча юкъагIа нохч-гIалгIай халкъо лоаттабаьча классови къовсамах дола балхаш ца хиларо дикка къийду вай халкъа истори, политически гIулакха тIехьабисача цхьаболча бахача наха юкъе эуламе уйлаш йоаржаяра аьттув боакх, новкъостал ду реакционни адатско-шариатски эуламе гIулакхаш доахадара а хIаьта долче, ды юкъера дIа ца балийтара а.

А. ВАЦУЕВ,
Нохч-ГIалгIай исторе, метта, литература Iилма-тохкама института Iилман болхло.

Таджикистан — вай мехка лакхагIдолча лоамашка ухкача республикех цаI. Цун территоре итт даькъах цийс 1000 совгIа метр фордал лакхагIа улл. Хозача лоаман бовхьаша, кIоаргача чIожешка копаш деча хиша хьаду кхы ше морг доаца сурт.

СУРТА ТIА: лоаман чIожера кишлак.

Р. ПОЗДНЯКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Дешархошта — атеистически кхетам

ЛОАРХIАМ КХЕТА А БЕШ

Дешархошта атеистически кхетам балар, уж коммунизма уйланца хьалкхебар школа керттерча декхарех цаI да. Из кхоачашдара тIаберзабаь ба Назрановски района школай педколлективай болх. КПСС обкома X-гIеи парте райкома XIII-гIеи пленумаш чакхъяьннача тIехьагIа дикка тоабаьб района школаша из болх.

Из кхетадеш а да. Кагирхошта атеистически кхетам луча лоархIаме дакъа массаза а школага кхоач. Дешархошта атеистически кхетам балара дуккха формаши методаши я. Царех цхьаяраш я лекцеш, беседаш, сайренаш, выставкаш, вIашагIкхетараш.

Цудухьа Назрановски районерча педагогически коллективаша шоай дерригa хьинар дIалу атеистически болх лерттIа вIаштIехьбаккхара. Школашка дешархошта дынах дола бакъдар дIадоэзийташ сайренаш чакхйоах, лекцеш, диспуташ кийчъю. ХIаьта керттердар да уж кийчъеча а чакхйоахача а дешархоша шоаш дакъа лоацаш хилар.

Иштта, масала, Наьсар-Кертерча сайрийнарчеи № 1 йолчеи школашка чакхъяьккхар «Космоси дын» яха беседа, хIаьта ТIой-Юртарча № 1 йолча юкъерчеи сайрийнарчеи школашка дийцар «Дунеи тIа вахар хьахиларах». Хьалха шоаш шекбувлаш хинна а ца ховш хинна а дукха дешаш къоастадир дешархоша.

Иштта дика чулоацам болаш кийчъяьяр «Iалманнеи техниканеи карагIдаьннар», «Iилмеи дын» яха темаш Буро-кIалхарча, Аьлтий-Юртарча № 3 йолча юкъерча школашка.

Дешархошта атеистически кхетам луча юстара латтац района библиотекаш а. Иштта Яндарерча, ТIой-Юртарча, Дошлакъий-Юртарча, Назрановски № 1 йолча школай библиотекашка кийчъяьй книжкай выставкаш, атеистически темаех стендаш. Дешархоша цахалдаш арахец химе, физике, биологе, кхыча кружокий пенгазеташ. Цига дына хетаяь материалаш хул массаза а.

Дешархоша боккхача безамца кийч а еш чакхйоах физика, химе сайренаш. «Тамаш йоаца тамашенаш» — иштта яр ТIой-Юртарча бархI шера дешача школе чакхъяьккха химически сайре. Воккхача саго Хаттабычои таханарча химикои сакъердаме тайп-тайпара опыташ гойтар, стихашцеи иллешцеи чакхъяьлар сайре. Сайре чIоагIа хозахийтар берашта а даьшта-ноаношта а.

Цу школе болх беш я «Къона атеист» яха кружок, хIаьта иштта цIи йолаш да арахеца пенгазет а. Дешархоша каст-каста «Iилмеи дын» яхача журнала тIара статьяш ювцаш беседаш чакхйоах.

Классни сахьаташка «Дынтlаэца ца тигар» яха Репина, «Еретикаш боабар» яха Горелова, «1905 шерара 9-гIа январь» яха Маковске сурташ дувцаш къамаьл хилар дешархой. Царна хайра сенца дувзаденна, фу бахьан долаш да уж сурташ.

ХIара бетта кхоалагIча оршотта дийнахьа Пхьилекъонгий-Юртарча юкъерча школе къонача атеиста ди чакхдоаккх (хьехархо М. А. Горданова). Цу дийнахьа еррига мероприятеш дешархой атеистически кхетам лакхбара хетаяь хул, «Къона атеист» яхача газета керда номер арахец. Дешархошта бовзийт дыно сага беш бола Iоткъам. «Мишта хьахиннав саг», «Саго хьаккола даьла», «Саги Iаламе хулаш дари» — иштта дар школе фильмаш а хьокхаш чакхдаьха къамаьлаш.

Дикка тоабеннаб ЖIайрахьарча школера «Къонача атеиста» кружока болх а.

Назрановски района школай хьехархоша дешархошта дIахойт дына идеологически мировоззрени нийса ца хилар. Шоаш дIахьехаш йола материал Iилма-атеистически дешашца юва. Масала, литература хьехархоша Г. И. Макаровас, Г. И. Макагоновас «Революционера-демократа Герцена атеизм», «Н. А. Некрасова творчествера атеизм» яха а иштта кхыйола а темаш Iоманеча кIоаргга теркам тIабахийта дувц цу произведенеи атеистически чулоацамах.

ДукхагIйолча педагогически коллективаша, Х-ча пленума соцамаш кхоачаш а деш, бахача наха юкъе беш бола кхетама болх тоабаьб. Даьшта-ноаношта дукхагIа еш интернациональни а атеистически а темаех лекцеш, цу хьакъехьа къамаьлаш ду.

Хьалкхувш латтача тIехьенна коммунистически кхетам балара деша хетаяь яр эггара хьалхара района ерригача общественносто дакъа а лоацаш чакхъяьнна районни конференци. Из кийчъечеи чакхйоаккхачеи доккха новкъостал дир парте райкома инструктора Б. Бекмурзиева.

Тхоашта карагIдаьннар белгалдеча ца оалаш дита йиш йолаш дац цу лоархIамеча балхацара кхоачамбоацараш а. ХIанз а дукха хьехархой ба дешархошта атеистически кхетам балара болх ледара лелабеш. Цудухьа 715 хьехархоех латта педагогически коллектив декхарийла я из болх мамогга тоабе.

В. КАЛАШНИКОВА.
Назрановски районо заведующи.

ИШТТА КХАЬЧАР КОТАЛОНГА

Укх шера июль бутт бузаш Назрановски совхоз - техникума коллективо паччахьалкхенна ялат дIадалара пхе шера план кхоачашъяьй, аьнна рапорт делар. Пхе шера планагIа 4500 тонн ялат доха дезаш хиннача 4509 тонн дехкад цо.

Из котало яккха вIаштIехьдаьлар совхоз - техникума коллектива пятилетка хIара шера дика къахьегар бахьан долаш. Хьалхарча шин шера планаш кхоачашйир цо, хIаьта пятилетка кхоалагIча, хоадамбеча шера цаIи ахи план кхоачашйир. Пятилетка дийлагIа, къоастамбу шу хала а ялат кхедара хьалаш дика доацаш а доллаше укх шера 175 процент план кхоачаш а еш пятилетка чакхъяьккхай совхоз - техникумо.

Ялат чуэцара болх сихбеннача хана цхьа бутт гаргга ха яьккхай аз цу барттайнача, цхьоагIо йолаш, дика къахьегача коллективаца цхьана. Из ха дагаехача мадарра духьала увт чIоагIа хьинар айдаь, хьалхашка латта декхараш кхоачашдара дерригa низаш оарцагIдаьха совхоз-техникума коллектив даьха къахьегама толамаш. Мел чIоагIа кхомбеш лорадора цар ялат, мел Iимерза а говзалца а болх бора механизатораша!

Совхоз - техникумо ялат чуэца доладаь денош КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева Ростовски областерча «Целинный» совхоза къахьегама толамаш белгал а деш совхоза механизаторашка моаршал дохьийташ телеграмма яхьийтача денощца кийсделар. Из телеграмма а ростовски механизаторий гIулакхаш а дайзачул тIехьагIа чIоагIа дегаш айдечиз болаш совхоз - техникума механизатораша Кансыгов Мусас, Хамхоев Вахас къахьегама овсарле лакх а еш ростовски механизаторий гIулакх хьаллаца лаьрхIар. Цар дош делар ялат чуэцача хана дийнахьера норма 150 процентал чухьнахьа йоацаш кхоачашъе. Из патриотически гIулакх хьаллаьцар иштта Котиков Iабдул-Мажита, Хамхоев Юсапа, кхычар а.

Партийни профсоюзни организацеша боахама кулгалхоща цхьана социалистически яхьа условеш оттайир, моральни материальни безам совбаккхара гIулакхаш белгалдир. Ялат чуэцача хана къаьстта чIоагIа хьинар айдаь болх беш хилар укхаза кхаш леладераш.

Дерригa а гурахьа дийна ялат 625 гектар дар укхаза, цунах цхьа бIаь гектар мукхи кени бар, вож — кIа. Техника дика кийчъяь болабелар совхоз - техникума механизатораш ялат чуэца. Эггара хьалхарча дийнахьа деиз шерра социалистически яхь а йоаржаяь дIаболабир болх. Эггара хьалха цIе байракх елар комбайнера Кансыгов Мусайна. Цхьайтта дийнахьа 155 гектара тIара 3102 центнер ялат даьккхар цо шийн комбайнаца.

Цул тIехьабусаш бацар цун новкъостий, опытни комбайнераш Хамхоев Вахеи Котиков Iабдул-Мажити.

Къаьстта белгалбе боагIаш ба дукхача хана дена ялат кхадеш бола М. Кансыгови В. Хамхоеви. Царна цхьана кхоалагIча шера болх беш болча цар къонгаша юкъерча школа дешархоша Къурейшеи Хаважеи а дика Iомаяьй механизатора говзал: дика болх бу цар комбайна тIа а трактора тIа а.

Соахка Кансыгов Мусайна «Знак Почета» яха орден еннай, хIаьта Хамхоев Вахийна — Ленина орден. Цул совгIа шинне а аргIагIа йоацаш «Жигули» яха автомашинаш ийцай.

Къаьстта чIоагIа къовсам лоаттабора цар ялат ца дойташ чуэцара тIехьа. Цар комбайнаш чакхъяьннача Iобежа цхьа ка а корабагIацар: болх цIена бора.

Ца дойташ ялат чуэцара дерригa низаш оарцагIдаьхар шофераша а. Иштта шоферагша коммуниста Хамхоев Iалихана, Мальсагов Рашида, Латыров Вахас, хIара денна норма 135 процент кхоачаш а еш цхьа килограмм а ца йойташ дIакхухьар ялат. Цар балхах дог Iабаш бао совхоз-техникума гаража заведующи М. Бузуртанови, керттера инженер А. Часыгови, хIана аьлча ялат чуэцача хана моллагIа шоайта тIадилла гIулакх тешпаменцIенеи чакхдоаккхар водителаша.

Цкъа сайренгахьа ластащ латтар. Кансыгов Муса шийн «Жигулеца» кхай тIа кхаьчача комбайна тIа болх беш вар цуи воI Къурейш. Кха хьекха доалаш латтар. Да комбайна тIа хайра, воIо «Жигули» юстара яьккха дIаоттайнр. Мусас комбайн кха йисте гIолла дIайолаялийтар. Юкъ-юкъе дагIийса кIи канаш чуувзар комбайно, хIаьта опыт йолча механизатора карах лела из сиха а йодар.

Къурейш доккхал деш бIарахьежар. Ховра цуна шийна хьехам бала, ялата кхомбе безилга хьахайта из гIертилга.

Го баьккха юха а вена комбайн соцайир Мусас. ВоIа бедажагIа кулг а теха аьлар:

— Кхийтарий хьо, воI, аз леладечох?

— Жоп дала ца эшаш дика кхетадир гIулакх воIо.

Iалама хьалаш ялата укх шера башха дика хиннадеце а юкъера лаьрхIача 20 центнер гектара тIара ялат даьккхар совхоз-техникуме.

Ялат сихеи цIенеи чуэцилга лоархIаме гIулакх хилар дика кхета а деш, сабелгало яьлча деиз боад къовлабаллалца кхашка хулар совхоз-техникума кулгалхой: директор М. Цокиев, керттера агроном М. Султыгов, кхыбараш. Ялат чуэцарца тIадоагIача шера из кхедара а йоакхо ю укхаза. Сихха хьагулду ча. Дийнахьа нормагIа 17 гектара тIара гулде дезача 18—19 гектара тIара ча гулдора Ужахов Iусманеи Кишиев Iумареи. Ча тIера дIадаьккха лаьтта аха болалу укхаза. ЦаIи ахи норма а йоаккхаш дийнахьа 6—7 гектар лаьтта оах трактористаша Барханоев Iабдурахьмана, Даурбеков Умат-Гире. 120 процент норма кхоачашъю лаьтта цамцадоаккхача трактористе Цечоев Махьмада а.

Толамца дIахьу совхоз-техникуме доакъар Iалашдара болх. а.

Е. ГРУДИНИН,
журналист.

Балха гIалат ца доалийташ

Толамца къахьегаш я ийслагIча пятилетка дийлагIча, къоастамбеча шера «Грозэнергоремонт» ремонтно - наладочни предприяте слесарий-котельщикийи турбинистийи коллективаш.

Къахьегамца шоай сий айдаьд А. Цатурова, А. Таева, В. Нетребас, Н. Джабкаева кулгалдеча бригадаша. Цу коллективаша массехк шера шоаш тоаьча оборудованех гIалат ца доаккхийташ бу болх, массаза а тIеххкоачашъю производственни нормаш.

«Грозэнергоремонт» ремонтно-наладочни предприятеца социалистически яхье даьхача толамех шоллагIа моттиги СССР энергетикаи электрификацеи Министерствай профсоюза ЦК-аи ахчан премии хьожаяра юкъе доккха дакъа да цу дукагIйолча бригадай а.

Х. СУРУДЖАНЦ.

ДОТТАГIИЙ НОВКЪОСТАЛЦА

Дукхача ханара деиз доттагIал да Назрановски района кхаш леладераштеи «Грознефть» объединене Старогрозненски автотранспортни контора механизатораштеи юкъе.

Керда хьувкъам чуэцаш а лаьтта оахаш а предприяте механизатораша чIоагIа новкъостал ду юртахошта.

Укх шера а предприяте коллективо «ТМ-100» яха низ бола ялх трактор хьакъоастаяьй района кхаш аха.

«Экажевский» совхоза 1-ча отделене йиъ тракторо хIаьало а 338 гектар лаьтта аьхад.

ХIара дийнахьа 150 процент нормаш кхоачашъю трактористаша Басаев Мухарбика, Ибрагимов Шамхана.

ПланагIа 5 гектар аха езача хIара сменагIа 8 гектар лаьтта оах Толстенев Анатоле, Кострикова Анатоле.

Т. АЛЕКСЕЕВ.

ГРУЗИНСКИ ССР. Руставски металлургически комбинате чакхъяьккхай пионерий плавка. Республика пионераша гулъяьча металлоломаца йийзаяр цу дийнахьа предприяте еррига мартеновски пийшкаш.

Цига венавар лом гулъеча къаьстта белгалваьнна 300 пионер. Царех дикагIчарна юкъе а дикагIбарашта цIи хезача металлургаша «Пионерий плавка доакъашхо» яха дешаш тIа яздаь ленташ кач тайсар.

Сурта тIа: (аьрдехьара аьттехьа) Руставски металлургически завода керттерча инженера заместитель, Социалистически Къахьегама Турпал Кебердзе Вардиш, СССР Лакхехьарча Совета депутат болат доаладер Метревели Владимири мартеновски цеха начальник Кашакышвили Гурами пионерашта юкъе.

ТАСС фотохроника.

«СЕРДАЛО»
2-гIа оагIо, 20 август, 1974 шу.

КЪАХЬЕГАМЦА СИЙ АЙДУ

Пятилетка диълагIча къоастамбеча шера план толамца кхоачашъеш хьайоагIа «Нефгазпромавтоматика» СПКБ Грозненски опытни завода коллектив. Укх шера хьалхарча бархI бетта план 15 августе кхоачашъяьй, ворхI бетта планал совгIа коллективо арахийцай 107 эзар сома маьха продукци.

Из продукци арахецача коллективаех цаI я Коновалов Михаила Александровича кулгалдеш йола электронно-монтажни наладка участка радиоаппаратура монтажникий коллектив.

Ший производственни декхараш массаза а тIехкхоачашдеш хьайоагIа дукхагIча даькъе кагирхоехи комсомольцехи латташ йола коллектив. Пятилетка диълагIча, къоастамбеча шера хьалхарча ворхI бетта 110 процент кхоачашъяьй продукци арахецара план, къахьегама овсарле планагIа лакхъе еэаш хинначул 8,9 процент совгIа лакхъяьй. Тайп-тайпара материалаш кхояр, къахьегама овсарле лакхъяр бахьан долаш 30000 сом паччахьалкхен рузкъа кхоадаьд.

Дукха бахьанаш да коллектив производственни декхарех миштта дика лоархIаеш хилара. Царех кхоана да къоначча болхлоша шоай деррига вахар айхха завода вахарца дувзадаь хилар. Шоаш къахьегаш болча къонача предприяте сий айдара низи хьинари кходац комсомольско-кагирхой сменаша. Из сий продукци дукхагIа а дикагIа а арахецарца даккха дезилга хов царна. Участке къахьегаш я мастераша А. А. Пнырко, Г. С. Бреславскаяс, Б. В. Сорокина кулгаллеш йола кхо смена. Шоайла социалистически яхье а баьнна къахьегаш ба болхлой.

ЧIоагIа теркам тIабохийташ, дика вIаштIехьъяьккха лел участке социалистически яхь. Шу дIадолалуш участка коллективо а, хIара смено а тIайнна социалистически декхараш доккхийча алапашца яздаь хьалтеха доахк, хIара сменагIа баьча балха итогаш дIаязъеш хьокхамий доска да. ДикагIболча производственникашта карагIдаьнна балха толамаш, цар дикагIйола опыт дIайовзийташ «молнеш», «боевой листокаш» хул хьалтехе.

Укх шера хьалхарча а, шоллагIча а квартале социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай мастера Бреславская Галина Сергеевнас кулгалдеча смена коллективо. Социалистически яхье котало яьккхача сменашта карара кара тела ЦIе байракхи ахчан премии лу. Дикача къахьегамца белгалбаьннача къастъяьстача болхлошта «Социалистически яхье котваьннар» яха вымпел лу. Социалистически декхараш кхоачашде комсомольско-кагирхой коллективаш тIахьехара дукха болх бу Вишневская Людмила комсорг йолча комсомольски организаце. Хан-ханнахьа хулача комсомольски собранешка вIашагIа а кхийтте комсомольцаша дувц кхы дIахо а балха толамаш лакхдара де дезачох, кхоачамбоацараш дIададахарах.

ХIара комсомольца, болхлочоа хьалхашка латтача декхарех цаI да балха говзал цахаддаш лакхъяр, цунга хьежжа лакхлургья къахьегама овсарле. Кхыча болхлоша масал эца мегаргдолаш къахьегама овсарле лакха йолаш къахьегаш ба участке комсомолка монтажница Серебрякова Ольга, участка комсорг Вишневская Людмила, наладчик Кулик Вячеслав. Шоай производственни декхараш а 130—140 процент кхоачашду цар.

КъонагIболча болхлошта масал луш, эшача царна новкъостал деш къахьег шоай тамагIа долаш волча наладчикий бригадира Никитин Валентина, монтажницаша Свищева Евгениис, Ткаченко Раисас. Цар новкъосталца хIанз шоай квалификаци лакхъеш кхы а пхи саг ва участке. Кастта царна а лургда шоай тамагIа.

Кастта хьатIакхоачаргдолаш долча шоай цIейна — Ерригсоюзни машиннаькъахой Денна хетадаь доккхий къахьегама совгIаташ кийчдеш ба электромонтажни участка къахьегамхой: ийс бетта план 10 сентябре кхоачашъе аьнна декхар тIаийцад цар.

Л. АУШЕВА.

СУРТА ТIА: намотчицана Л. Легкаяна новкъостал деш я мастер Л. Кириченко.

И. ПЛИЕВА сурт.

Хабаровски краера кердадараш

ЛЕСПРОМХОЗАШ ХЬАЕШ ЛАТТ

Дальневосточни тайге, Хабаровски края къилбаседехьа, «Ленинский» яхача леспромхоза производственни база хьалъе болабеннаб гIишлонхой. ДIабуллаш латтача Байкало-Амурски наькъа цхьан станцех дIакхеташ хургья из. Цу районе тайгерча хьун керттерча запасашта зе доацаш хьун доккхагIдола дакъа кийчде йиш йолча йIаьхийча хьунашта юкъе гIолла чакх а баьнна гIоргба БАМ. ХIанзалца наькъаш ца хилар бахьан долаш цигара хьу хьаозалуш яцар. «Ленинский» леспромхоза хьалхара аргIа ах миллион хьу кийчъе лаьрхIа я.

Хабаровски края къилбаседехьарча районашка Байкало-Амурски наькъа бIоаххала хьалъе лерхI кхы а йоккха кхо леспромхоз, хIаьта йиълагIа — хIанз болх беш яр — шеръен реконструкци ен.

ХIанз хьалъеш йола хьу кийчъю предприятеш 3 миллион хьу кийчъе лаьрхIа я. Цун цхьа дакъа экспорте гIоргда.

ДАЛЬНИ ВОСТОКЕРЧА ПОРТАШТА

ТIера мухь а тIехьа 8700 тонн дозал долаш йолча хи тIарча доко тоаде дIатIаийцад дальневосточни городе - порте Советски Гаване эггара хьалхара чкъаьрий лувца кема.

Керда док Херсоне хьал а яь, Дальни Востоке дIакхоачаяьй Атлантически, Индийски, Тайжача океанашка гIолла.

Цул хьалххагIа Советски Гаване кхаьчай иштта советски заводашка хьалъяь кхы а йоккха ши док. Царех цаI — 27.000 тонн дозал долаш.

8-чеи 9-чеи пятилеткашка кемаш тоадеча промышленноста йоккха центр а хинна дIаэтта Советски Гаванеи цунна лалла улла дегIайоагIаш латта город—порт Ванинои хIана буллаш латтача заман наькъа — Байкало-Амурски машиннаькъа бух соццаш йола пункташ хургья.

УШАЛАШ ЙОКЪАЯРА НОВКЪОСТАЛ ДЕРГДОЛА ЗАВОД

Хабаровскана къулба - малхбоаленгахьа 70 километр гаьнача Хор яхача болхлой поселке хьал а яь, болх бе йолаялийтай Дальни Востоке сиздаь дIадоладеннача мелиоративни балхашта хиланза ергйоаца керамически дренажни турбаш ю завод. Дай-мехка керда оборудовани оттаяьй предприяте цехашка, ерригa производство механизаци автоматизаци яь я. Эггара хьалхара эзар турба хIанзале а дIаяхьийтай мелиораторашта, хIаьта шера 35 миллион турба арахецаргья заводо.

Евгений БУГАЕНКО,
АПН корреспондент.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Республика кердача гIишлонашта хIара бетта дукхагIа кирпишк хьаю ДРВ-е.

СУРТА ТIА: Намха провинцерча Тандерча кирпишкаш еча заводе.

ВИА—ТАСС сурт.

ТОРОНТО: ПРОФСОЮЗА ДОАЛ ДЕРАШ ГАНГСТЕРАШ БА

Поль Фитцпатрикеи Эд Девроси бIарг вIашта ца булла ер шоллагIа кIира да. БIаргчача дийнахьеи буси ара ца боалаш цIагIа багIа уж, улица тIа гIолла лелача наькха когий татагеи хьатIаухача машиний татагеи ладувгIаш. Дегабуам беш моллагIа цхьа хIама ма хеззинге а Эд Деврос чIоагIагIа бе тоIаю ткъаь шоллагIа калибр йола топ, бейсбольни бита когаца шийна гаргга а увзаш. Поль Фитцпатрика шоакъала топа хи баламах тоIабу кхайканза баьхкача хьаьшашта из тоха кийчлуш.

Из моттиг гангстерий довнех гIоръяьннача Чикаго е Детройте а ца хулаш, Канада йоккхагIйолча городе Торонто хиннай. Поль Фитцпатрики Эд Деврои «Дунеи халкъашта юкъерча морякий профсоюза» боссаш елла аргIа тIакхаьча боабе оттабьраш ба. Укх деношка нах боабераша вайта виъ саг цIагIа чу а ийккха Эл Девро цхьа минут яха мара вувчара кIалхарваьннав. ДIаболхача хана юха доагIаргда шоаш аьнна дош деннад бандиташа..

ШовзткълагIа шераш чакхдоалаш Сийлахь-доккхийча Iамий американски берда йистера Торонто венав Хел Бенкс яхаш цхьа саг. Из венав «Дунеи халкъашта юкъерча морякий профсоюза» канадски филиала кулгалле. Профсоюзни гIулакха тIа карагIдаьнна башха хIама долаш вацар Хел Бенкс, цхьабакъда бирса оамалаш йолаш, тамашийна дукха уголовни зуламаш даь, духхьал бIаргаба ца безаш «цIечарца» гоамал йолаш вар. Духхьал цудухьа ва хержар американски боссаша, хIана аьлча Хел Бенксана къаьстта мисси тIайожайора: канадски морякий къахьегама организацена юкъе «порядок оттаелгена» «коммунистически къотIагех из IоцIеньелгеи». Керда ваьнна коммунизмана духьалара къовсамхо лаьъкъала вийцар Поль Холла ше —АФТ—КПП яхача американски профсоюзни объединене кулгалхоех волча цхьанне.

Маьхах оттаваьча гангстеро чуйнна дIадоладир шийна тIадилла гIулакх. Ше а санна болча уголовникех вIашагIъехкар цо штурмовой отрядаш. Цар новкъостал а деш, къахетам боацаш тIом болабир кхы тайпа уйлаш ярашца. Сийлахь-доккхий Iамарч дагадеха дувц «Торонто сан» яхача газето, «кердача порядкаца» машар бе ца ловча профсоюза членийи цIеша дизар, антикоммунистически бойне боабьраш дукхагIйолча хана геттара къайлабаьхе шоай талгIешта юкъе дIа а хьулабеш. «ЦIечарца» къовсам лоаттабу яхаш бахьан а доахаш кастта-кастта къаьстта шийна ца безача нахацара чIир лехар Хел Бенкса.

Хел Бенкса «дезале гIулакхаш» чIоагIа хьашт доацача оагIорахьара гIор а даьнна, цун зуламаш тахкара юххера а къаьстта комисси вIашагIйоллийла аьнна распоряжени елар кхыметтел канадски правительства. Комиссе баь соцам хаьддан лоацен бар. Цун председатела дийцачох, «Дунеи халкъашта юкъерча морякий профсоюза» канадски филиалах бокъонца йола рэкет яьй Хел Бенкса, шийна ца безаращара чIир лехара «гестаповски палачашкара хьийца методаш» юкъе а кхувлаш.

Цу ханале харцде йиш йоацаш дола хIамаш тIех дукха вIашагIкхийтар профсоюзни фюрораи цун гIончаштеи духьала. Хел Бенкс цIаьхха а набахта воллар кхерам болаш дола уголовни дош гIоттадир. Судо соцам барга ца а хьежаш, из ведда юха США дIавахар, бакъдар аьлча, лоа санна кIай «кадиллак» бокъал башха моторни яхтеи шийца дIадига виц ца а луш.

Из лохаш лийнна полици когаш тIа хьаллатта низ боацаш йисаяр. Кхыдар дIадаьлча а, Iаьдалаша дийцар иштта дар. Царел маьхарагIа хиина хийнав Хел Бенкс вIалла хала а доацаш Нью-Йорка юккъера хьалеха цхьа торонтски газетчик. Ший боссаша ше кIалхарвоаккхаргволгах дог тийша вола гангстер сатийна йий молаш ваьгIав, оалаш мадарра, вIалла шек а воацаш.

Дукхача шерашка дIа а хьа а чIоагIа къийсачул тIехьагIа мара раьза хиланзар американски суда органаш Хел Бенкс канадцашка дIавала Л. Джонсона администрацерча цу хана хиннача США паччахьалкхен секретара Дин Раска кулг мара кхы эшаш хIама дацар. Из кхы IотIа ца тоIадеш иштта дисар. Дувцаш дар, са а кхийна Хел Бенкса шийна адвокаталла оттабаьча шийи къаьнарча хьаьший дехар кхоачашдаьдола Раска яхаш. Цхьабакъда, бакъ хиларах дукхагIа тешам болаш дола кхы бахьан доаладир «Уолстрит джорнэло». Цу газето кепатеха яраьккай «Дунеи халкъашта юкъерча морякий профсоюза» боссаша кхаа лаьрхIа Демократически парте кассе бIаь эзар доллар дIачуденна хиларах йола даннеш...

Из миччa бесса дале а, Хел Бенкс хIанз а тIехьа ВIашагIкхийттача Штаташка вахаш ва. Цхьабакъда канадски профсоюзе цо чуйийкха порядкаш чIоагI а енна дIаэттай. ХIанз уж кхоачашъярга хьожаш ба керда оттабьраш — Бенксагара гIулакх дIаийца Леонард Маклолини, «рыжий» яхаш кличка а йолаш, организацей хIанзара президент Роман Гралевичи. Хьашт долча тайпара шоай Iаьдала духьале а еш цу шинне къовсам лоаттабу ведда дIавахача шоай тхьамало духхьашха юкъеяьха хиннача методашца. Билл Глазгоу, 1971 шера дена цIаькха а аьттув ца боалаш профсоюза президенталла оттаяьшин кандидатура эхь доадаь голосаш кегаяра наькъаца чакх ца йоалийташ юхаяьккха хилар бакъдолга дIахьокха гIерташ волчо, йоах: «Вайх хIаранена ховш да: фуннагIа хинна цхьа хIама ма хиллангге а, Гралевичеи компанеи чуоттабаьча нах боаберий Iул тIахец шоашта ца безараште».

Из хов Поль Фитцпатрика а Эд Деврона а. Шоашта духьала профсоюза боссаша яь махинацеш бахьан долаш балхах а баьнна, мадарра аьлча кхы де хIама а доацаш кIалбиеарал совгIа, хIанз шоай синош кIалхардахаза ца боалаш ба уж.

Оттава.

А. ПАЛЛАДИН,
АПН соб. корр.

АХАРХОШТА НОВКЪОСТАЛА

Республика кхашка дика хьийкъад баьцадаараш, хьажкIаш, дуга... Ханнахьа а ца йойташ а уж чуэпара оарцагIбаьннаб юрташкареи городашкареи къахьегамхой.

ХIара денна промышленни транспортни предприятешкара, гIишлошъеча организацешкара болхлой ух колхозашка, совхозашка культураш чуэцара ахархошта новкъостал де.

Масала, Грозненски кога гIирс беча фабрикас денна юкъера лаьрхIача 50 болхло вохийт «Гардалинский» совхозе. Уж селхан цига помидораш хьайоахаш хилар.

ХIаьта Грозненски швейно-производственни объединенера а дукха болхлой ух кхашка къахьега. Духхьала цун 1-ча филиалера хIара денна юкъера лаьрхIача 40 саг вода «Родина» яхача совхоза новкъостал де. Селхан цигара ваха 49 саг хилар совхоза Iажаши баьцадаараши чуэпаш.

Ю. ЮСУПОВ.

ДукхагIа могаю «Совтрансавто»

Советски Союзеи доазол дехьарча дуккхача мехкийи наькъашка гIолла лелаш бIаргагу «Совтрансавто» аьнна йоазув тIалатта автомобилаш. Уж я дунеи халкъашта юкъерча автомобильни наькъий Керттерча управлене машинаш. Цо вIаштIехьа а доах, нийс а ду СССР-аи кхыча паччахьалкхенаштеи юкъе автомобилашца мухьаш дIа-юха кхухьилга. ХIанз цо деча гIулакхех пайда эц кхыча мехкий 10 эзар гаргга фирмои вай мехка 30 министерствай ведомствани. «Совтрансавто» иштта могаелга хила малоагIара дола хIама да. ГIулакх миштад аьлча дунеи халкъашта юкъе дIа-юха кхухьа мухьаш дIаувзилга Iалашде низ кхачац машиннаькъа транспорта. Цул совгIа, цхьадола товараш вагонашка дIа-юха кхахьа аьттув боацаш да, вожаш, масала, электронни аппаратура, вычислительни техника, фото-киноаппаратура, музыкальни инструменташ вагона чура вагона чу уттаелга харцахьа лаьрхIал. Иштта терхалде деза, автомобилашца поездашцачул 4—5-зза сихагIа уж дIакхоачадеш хилар.

Пассажираш дIа-юха кхувла комфортабельни автобусаш тел «Совтрансавто», хIаьта мухьаш дIаувзараш керттерча даькъе «Маз-504 В», «Зил-130» яха тягачаш я. Цу машинаша геттара дика болх бу СССР-а а ГДР-а, Югославена, Швецена, ФРГ-ена, Финляндена, Голландена, Францена, Италена, кхыча мехкашта а юкъерча наькъашка.

Лариса ТРОФИМОВА,
АПН корреспондент.

УЖГОРОД: ХЬАЛЪЕШ ЛАТТ УНИВЕРСИТЕТСКИ ГОРОДОК

Шоваткъе итт миллион сом хьахийцад Ужгороде университетски городок хьалъяра. 100 гектар йолча территоре тIа хьалъе йолаяьй из хIанзале а. Цига хургья Ужгородски паччахьалкхен университета шийтта факультета аудиторни корпусаш, лабораторей аданеш, обсерватореш, ялх эзар сага лаьрхIа студенчески общежитеш, профессорско-преподавательски состава лаьрхIа чуIе цIенош, ботанически беш, стадион, корташ, Iай нек ду бассейн а йолаш йола спортивни комплекс.

Ужгородеки паччахьалкхен университет Украине эггара къонагIа йолча лакхерча дешара заведенеех цаI: цун ткъаь итт шу даьннадац хIанз а. Закарпатски Украинера фашистски гIаьрахой лелхабаь дукха ха ялалехьа йиллар из. Эггара хьалха 1946 шера цун йиъ факультете дIачуийцар 168 саг. ХIанз 12 факультете деша вагIа 11 эзар совгIа студент.

— Закарпатье университетски база чIоагIъяр, — йоах университета ректора профессора Дмитрий Чепура, — лакхерча, белгала аьлча, ерригача профилий квалификацеех бола специалисташ кийчбеча системе керттера а хинна дIаотта езаш йолча лакхерча образоване даькъера вай паччахьалкхен юкъара политика дIахо яхьар да.

Ужгород.

Владимир ИЛЬИН.
АПН корреспондент.

Усть-Илимски целлюлозни йоккха завод

Шера 500 эзар тонн продукци арахеца низ болаш хургйола целлюлозни завод хьалъе йолаяьй Усть-Илимске. Предприяти хьалъю социалистически экономически интеграце комплексни программага хьежжа Советски Союзо, ГДР-о, Польшо, Болгаре, Венгре, Румыне цхьана къа а хьегаш.

ХIанзале а буллаш латт автомобильни никъи машинникъи, электропередачай лини, завод хургйола моттиг хьу дIа а яьккха шаьръеш латт. Предприяти хьалъю СибарегIа Братски гидроэлектростанци, алюминиеви завод, хьуи промышленни комплекс хьалъеш хиннача «Братскгэсстроя» коллективо.

Хургйолча целлюлозни завода директора С. Перлова дувц:

— Заводе целлюлозал совгIа хIара шера арахеца лерхI цхьа миллиони ах миллиони совгIа машиннаькъашта кIал ехка шпалаш, 600 эзар кубически метр тайп-тайпара пиломатериал, дахчах - гамех яь 20 миллион квадратни метр Iоакъаш, хьунах хьакъестача отходех яь 50 эзар тонн доакъара дрожжеш, канифоль, скипидар, фурфурол (термостойки пластмассашта лаьрхIа бедал), кхыйола продукташ.

Укх шера завод хьалъерашта дIалургья 75 эзар квадратни метр чуIе моттиг. Ангарай аьтта оагIорахьарча берда тIа предприяти йолчэра дIахо 10 километр гаьна хургда 50 эзар совгIа саг вахаш дола завода керттера дакъа.

Усть-Илимск.

Александр Борисов,
АПН корреспондент.

Даьхен амбарашка 2 миллиони 100 эзари тонн ялат чутасса лаьрхIаа Ставрополья кхаш лeладераша. ХIара деннеи буси ворхI эзар совгIа тонн ялат хьаькхоач Расшеватски ялат хьанийдеча пункте.

Укх пятилетка укхаза эксплуатаце дIаеннай керда элеватор. Предприяте коллектив ВДНХ дипломант я, цо лелаю СССР заготовкай Министерства карара-кара тела ЦIе байракх.

СУРТА ТIА: Расшеватски ялат хьанийду пункт.

К. ТАРУСОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

БАМ — шоллагIа транссибирски...

Александр Алексеевич Побожий — транспортни гIирсаш деча Московски паччахьалкхен проектно-тохкамий института экспедице начальник. Цо дакъа лаьцад СибарегIа дуккха машиннаькъаш доккхача. Царех ла Тайшет-Братск, Улан-Уде — Наушки, Тюмень—Сургут. Цо кулгалдеча экспедице укх тIеххьарча шерашка белгалонаш яьй хIанз СибарегIа буллаш латтача Байкало-Амурски наькъа (БАМ).

— ХIанз массанена а дагадагIац из, — аьлар Александр Алексеевич Побоже ше АПН корреспондентаца къамаьл деш, — цхьабакъда БАМ ткъаь иттлагIча шерашке а билла болабаь бар. Цу хана тохкама балхаш деш дар Усть-Кута — Нижнеангарска участке (Байкал яхача Iама малхбузенгахьа). Сийлахь-боккха Даьхен тIом болабаллалца йолча хана сацанзар уж.

Цул тIехьагIа БАМ-е юхавера 1974 шера, Комсомольск-на-Амурера Советски Гаване кхаччалца 400 километр йIаьха наькъа чIегилг йилла йолаяьча хана. Эггара халагIа долча наькъех цаI бар из. Амурагара Татарски проливага кхаччалца улл Сихатэ-Алинь яха лоаман мохк. Хунгарии Тулаинии яхача хиний атагIенашка гIолла чакхбаккха лаьрхIадар никъ. Цхьабакъда хи тIа ЮтIаотташ лоамий лакха шуьнаш дар юкъ-юкъе. Алхха цхьа вариант мара мегаргйолаш яц аьнна хеталора: цкъа цхьан берда тIа боаккхаш, тIаккха вокх берда тIа боаккхаш никъ дIабуллилга. Цхьабакъда цу гIулакха тIаьш эшар, хIаьта металл фронта хиланза даргдолаш мича дар. Дукха а дийцачул тIехьагIа юххера а цхьан деша тIа сецар уйла: чхараш лелха а лелхийташ шув йист шерйир, иштта цига гIолла хьалбиллар машинникъ.

ТIом чакхбаьнначул тIехьагIарча шерашка чакхдаьккха даьлар наькъа цхьаькха дакъа: Абакан — Тайшет—Усть - Кут (ХIанз станци Лена). Цу тайпара, малхбузехьареи малхбоалехьареи дIайийшар кердача Транссибирски наькъа эггара хьалхара километраш.

ХIанз керттера балхаш дIадоладеннад—Байкалагара Комсомольск-на-Амуре кхаччалца, 3200 километр хIана бац аьнна бIаьха ба никъ. Нах ца бахача районашка Советски Iаьдала шерашка дехкача Туркестано-Сибирски Печорски машиннаькъел шозза совгIа бIаьхагIа ба из.

— Экономически малагIа гIойле ергья БАМ билларах?

— Забайкалье, Якуте къулбехьене, Дальни Востоке Iалаьмате дукха Iалама ресурсаш йоахк, хIаьта уж караерзаеча къаьстта доккха дакъа лаца дезаш ба из машинникъ. Цигара кораьй кIор боалла Къулбехьен-Якутски (Чульмански) моттиг, цун запасаш 40 миллиард тонн лоархIаш я. Тахан вай боахар миссел кIор боахаш хилча духхьал уж запасаш 60 шера тоъаргъяр вай мехка. 1,3 миллиард тонн аьшка руда доалл Алданское яхача моттиге. Цигара малхбузенгахьо, Удокана районера, лаьттанна кIалхара цIаста гаьна кораьй. Машиннаькъа гонахьа я сийрда бесаш долеи наггахьа мара ца ийслуи металлаш доахка, асбест, гIишлой материалаш йоахка моттигаш. 37 миллиард кубометр хьу яргйолча хьун ресурсаша йиш хулийт массехк йоккха хьу чакхйоахен целлюлозно-кахьатеи комплексаш хьалъе. Хиш тIа хьалъоттаргья керда гидроэлектростанцеш. Царех цаI — 1.470 киловатт низ болаш — хIанзале а Зея яхача хи тIа хьалъеш латт.

Машиннаькъо дикка лоацберrба Дальни Востока порташка бода никъ, цо шийна дIатIаэцаргда хIанз Транссибирски машиннаькъа — советски наькъех эггара дукхагIа мухьаш кхухьача наькъа тIалаттача мухьех оцдо дакъа.

ТIехьа тIайоагIача хана БАМ-агара Якуте, Магаданески области, Камчатке, Чукотке дIадуэшаргда рельсаш.

— Ховш да, 85 шу хьалхагIа картографа Волошин Николая тахан никъ буллаш латтача моттиге духхьашха натурни тохкамаш даьлга...

— Цу тайпара проект кхоачаш хиларга сатувсаш хиннаб дуккха эрсий инженераш — наькъаш дехкийтараш. Цхьабакъда цу хана эшалургйоаца духьале яр лоамий довкъаш, СибарегIара шереи массеи хиш, къайле гучаьккханза йола цIаккха а яшаш йоаца гIор, хIаьта наькъаш дехкараштa чIоагIа эшаш йола техническа средстваш йоацаш яр.

Тахапарча мехка экономически, Iилман, техническа низо йиш хулийт уж еррига халонаш эшае. БАМ диспетчерски централизаци, автоматизаци а йолаш бола тIехника хIанзарча тайпара машинникь санна буллаш латт. Цу тIа гIолла лелараш эггара толашагIа йола мухь увза машинаш хургья.

— Цхьабакъда СибарегIа техникана меттед наха а я халонаш: Iан бирса шелал, бIаьстан юхье Iаьржа уха хиш, аьхки садикъа йIовхал.

— СибарегIенна, бакъдар аьлча, къонахчал дола нах эш.

Цхьабакъда хIанз тайге гIолла духхьашха наькъаш дехкарий доалахьа я низ бола вездеходаш, вертолеташ. Ха чакхйоалаш латт чаьтарий романтика а. БАМ буллаш боахкараш ерригa коммунальни паргIатонаш, кинотеатраш, больницаш, школаш а йолаш йолча дика кийчъяьча поселкашка бахаргба.

Массехк моттиге цхьан хана булл никъ. Малхбузехьара дIадулл наькъа га Лена яхача станцегара, малхбоалехьара — Комсомольск-на-Амурера. Цул совгIа, болх беш болча Москвера. Владивостоке бодача Транссибирски машиннаькъагара (БАМ-а станцегара) къилбаседенгахьа Тындинский яхача поселкагахьа йолх гIишлонхой отрядаш. Из поселок беррига наькъа юкъе улл, цу гIирса керттерча базех цаI а, хIаьта цул тIехьагIа йоккха машиннаькъа узел а хинна дIаоттаргйолаш.

Байкало-Амурски машиннаькъа белгалонаш сихха-сиха гучаювл.

Юрий ХРОМОВ,
АПН корреспондент.

НАЬСАРЕРА АНСАМБЛЬ

1968 шера Назрановски районни культура ШаІа вІашагІъеллар иллеи халкарен самодеятельни ансамбль. Цига дакъа лоацаш ба болхлой, гІулакхера нах, дешархой — иллеши халхараши деза кагий нахи мехкарийи — верригаш а 35 саг. Цига я маІача наьха вокальни группа, баянисташ, струнни группа.

Юххьанца дукха халонаш нийслора, — дагалуви художественни кулгалхочо Гапархоев Махьмада. — Художественни самодеятельносте дакъа лаца тугараш дукха бацар, къаьстта гІалгІай мехкараштa юкъе. Цулухьа дукха болх бе бийзар коллектив вІашагІйоллаш. Юххьанца городерча профтехучилища дешархоехи совхоз-техникума студентехи вІашагІъеллар халхараш ду группа.

Дукха ха ялалехьа халхара коллектива тІакхийтар вокально - инструментальни ансамбль а. Цига дакъа лоацараш моттигера нах хинна Іацар, кхыча юрташкара а бар. Иштта ансамбле дакъа лоацаш бар ЖІайрахьарча школера пионервожати Цицкиева Тамара, ТІой-Юртарча школа исторе хьехархо Колзоев Къоасам, культура отдела заведующи Хамхоев Борис, кхыбараш.

Районни культура ШаІа болх беш долча халкъа театра режиссераца цхьана йоккха программа оттаю художественни кулгалхочо. Программа юкъе дахар Ленинах, партех, Даьхенах дола иллеш, тайп-тайпара халхараш.

Иллейи халхареи ансамбль района къахьегамхошта ейза ца Іеш лоалахарча районашка, республикашка а дІаейзар. Ше хьахинначa шерашка денз 188 концерт оттадаьд коллективо, царех 120 Назрановски района юрташка а оттадеш.

Городе Грозне С. М. Кирова цІерагІча парке, В. И. Ленина цІерагІча культура Двореце, химикий культура Двореце, республикански телевидене гІолла цхьайтта концерт деннад Назранера ансамбло.

Концерташца Къилбаседа ХІирий республика — Куртат, Ногир, Чермен, Карца яхача юрташка баха хиннаб назрановцаш. ЧІоагІа дика тІаэцаш чакхдаьннад цар цига денна концерташ. Ткъо гаргга концерт деннад цар шоай лоалахой болча.

Толамца чакхдийлар Сунженски, Малгобекски районашка хьекха концерташ а. СССР-и Нохч - ГІалгІай АССР-и хьаяь 50 шу дизара хетаяьча республикански телефестивале ВЛКСМ Нохч-ГІалгІай обкомо Сийлен грамота еннай ансамбла.

Программа тайп - тайпареи, дика кийчъяьи говзал лакхеи хиларах назрановски артисташа юртарча художественни самодеятельноста республикански хьажаре шоллагІа моттиг яьккхар, хІаьта халхара коллектив массарел кот а яьнна Дона тІарча Ростове хиннача хьажаре дакъа лаца боккъо яьккхар. Цига а хьалхарча степена дипломаш даьхар Б. Хамчиева, Т. Цицкиевас, ансамбла хоро, шоллагІча степена дипломаш — М. Медова, М. Богатырева. ХІаьта халхара ансамбль Ерригроссийски хьажаре лауреат хилар, солисташта юкъе лауреат хилар Б. Хамчиев, дипломант — Т. Цицкиева. Москве хьажар чакхдоалаш оттадеча концерте дакъа лаца боккъо яьккхар коллективо.

Советски, Урус - Мартановски районашкарча коллективаща цхьана наьсархоша концерташ гойтар—Москве Чайковске цІерагІча зале, окружной офицерий ШаІа бронетанкови бІухой Академе. съездий Кремлевски Двореце, «Серп и молот» культура ШаІа. Цига а лакха говзал гойтар цар.

Юха а шоаш болча бахкар дехаш наьсархошка каьхат дайтар Ставропольски края Еррироссийски хоровой общества коллективо. Советски района художественни самодеятельноста коллективаца цхьана нийс концерт делар цар Ставропольски края къахьегамхошта. Ансамбль ший говзал гойташ хилар Невинномыске, Ставрополе, заводий цехашка, баьццарча театрашка.

Дукха болх чакхбаьккхар ансамбло СССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара кийчо еш а уж хулача дийнахьа а Назрановски района юрташка.

Дукха совгІаташ гІийннад ансамбла, царех я, масала, Москверча Калинински района культура отдело енна Сийлен грамота, бронетанкови бІухой Академе енна памятни медаль, иштта кхыдІахо а.

ХІаьта хІанз ансамбла доакъашхой бІаргаго йиш я совхоза аренашка юрта боахама къахьегамхой самукъадоаккхаш. Цар программа юкъе хул халхараш, иллеш, юморескаш.

Ансамбла коллектив Сийлахь боккхача Октябра 57 шу дизара хетаьь программа кийчъеш я.

А. САГОВ,
тха собкорр.

ДЕШАРА КЕРДА ШУ ДІАДОЛАЛАЛАРГА

КУЛГАЛХОЙ ЙОАКХОНГА ХЬЕЖЖА

РЕЙД

БІарг хьоасташ ІажагІа, кІай, сийна басараш хьекха кийчепаш, хоза кийчъяь коридораш, нийсача мугІарех парташ, истолаш, гІандаш латта классаш, дукха ха йоацаш басар хьекха уйнаш, керда мебель, корашка дадаш цІена кисеш, массанахьа лостам болаш — иштта сурт дар Наьсарерча № 3 йолча юкъерча школе тхона бІаргадайнар.

Педколлективо, завхоза Б. И. Барахоева, школа директора Д. Ш. Беркинхаева цІенхаштта йоакхо яьй школа ханнахьа кердача дешара шерага кийчъяра. Ханнахьа эша гІишлон материалаш а Іалашъяь бераш чухеццашехьа дІадоладаьд укхаза кийчон балхаш. Тоаьяй котельни, школа чуйолча цІеноштa топпар хьаьхаб, кІир гехай, тхов тоабаьб, уйнашта, парташта басар хьеккад, тІа эшаш йола керда мебель, оборудовани ийцай. Школана ремонт ешшехьа кийчъяьй физика, химе, математика, биологе, кхыйола дешара кабинеташ. Из бахьан долаш керда дешара шу дІадоладара де мел дезар даь чакхдаьккхад укхаза 13-ча августе. Хьаштдале тахан а бераш чуэца кийча я школа.

Школашка текущи ремонт яра гІулакх цар кулгалхоша лерттІа йоакхо ярга хьежжа хилара тешал ду Пхьилекъонгий-Юртарча юххьанцарча школага хьежача. Из чуйола цІенош къаьно да. ХІаьта кердача дешара шера дика кийчо яьй укхаза. Басар хьекха къегаш да уйнаш, чухь а ара а топпар хьаьхаб, кІир техай, пишкаш тоаяьй. Школана а хьехархошта а кхоачамбеш доегор Іалашдаьд. Школа директора Х. М. Хаматханова хьехархой а дешархой дай-ноанеи а оарцагІбаьха болх вІаштІехьбаккхар бахьан долаш керда дешара шу дІадоладара ханнахьа школа кийчъяь яьккхай укхаза.

Кхыча тайпара да гІулакх Пхьилекъонгий - Юртарча юкъерча школе (директор Л. Х. Бокова, завхоза декхараш кхоачашдер М. Гулиев). Укхаза ков дизза нувхаш латт. Царна юкъе я соахка денз мукхъюаш улла керда аьшка карт а. Школа чуйола цІеноu пенаш йиттІа, топпар Іобаьнна да, лохдаь да кизгаш, массанахьа а бІеха я. Цхьан цІагІа Іоккхайса яда дешара пособеш, прибораш, географически карташ, макеташ. Цига дІачуваха Іалаьмате хала да. Цкъарчоа хеталу бІарччача шера укхаза саг хиннавий-хьогІ, аьле.

Кхы а чІоагІагІа тамашийна да цхьаькха. Кийчо яь баьннача школачка, кхы а фу йиш хьожаш кулг тохаш нах ба, хІаьта укхаза гІулакх иштта во латташехьа а бІаргагуш цхьаккха а саг вац.

«Оаха оттаьча сметашка райфинотдело ахча хьахийцадац цудухьа ханнахьа кийчо е вІаштІехьдаьннадац» аьнна бахьан оттаде гІерт цхьайолча школай директораш, цу юкъе Л. Х. Бокова а йолаш. Боккъонца техкача гІулакх ишта дац. Сел чукагдаь деце а школашта текущи ремонт яра ахча къоастадаьд республика просвещене министерствас а райисполкомо а. Наьсарерча № 2 йолча. Яндарерча, Долакха-Юртарча юкъерча школашка, Экажкъонгий-Юртарча, Дошлькъий - Юртарча, СурхотІарча юххьанцарча школашка, кхы дукхханахьа вІаштІехьа ма даьннадий ханнахьа кийчон балхаш чакхдака. Школай кулгалхоша лерттІа йоакхо ярах тийша да дукхагІдар. Из йоакхо ца хиннача тІехьдаьннад кердача дешара шера школаш кийчъелга. Царех я ТІой-Юртарча бархІ шера деша школа (директор Л. Баркинхоева), Экажкъонгий - Юртара № 2 йола юххьанцара школа (директор Л. А. Стрюкова), Наьсар-Кертера бархІ шера деша школа (директор М. Н. Арсамаков), кхыяраш.

Къаьстта воча хьале я капитальни ремонт е езаш йола Наьсар-Кертерен Іаьлий-Юртарен школаш. Масала, Наьсар-Кертерча юкъерча школе (директор Б. Барахоев) еха латт котельни, болх беш яц водопровод, деха да уйнаш, дукха наІарсанаш, кизгаш. Котельни тоае езар Грознера специализированни СМУ я. Цо хІанз а дІаболабаьбац ший болх.

Наьсар-Кертерча бархІ шера дешача школе хІанз а тоадаь даьннадац тховнаш, уйнаш, чакхдаха дезаш да кхы дукха балхаш. Деррига низаш оарцагІдаьха къахьийгача а керда шу дІадоладалалехьа халла мара чакх па дала мегаш да укхазара балхаш. Иштта во латт Іаьлий-Юртара юкъера школа кердача шера кийчъелга а (директор А. А. Цокиев). Укхаза хІанз тхов тІабиллanза да цІенош, хувца дезаш да уйнаш, наІарийн корийн санагІаш, кхыдараш.

Цу шин школе капитальни ремонт е езар Наьсарера ремстройучасток я (начальник И. Экажев). Из бехктокхамера гІулакх тесса дитад ремстройучастка кулгалхоша. Цар хІанз а дІадоладаьдац цу школашка капитальни ремонт яра балхаш.

Белгалдаккха деза цхьаькха а. Цу шин школана капитальни ремонт яра 38 эзар сом ремстройучастка дІаденна дукха ха я. Цул совгІа, капитальни ремонт яра хьу яц яхаш моттиг эттача, ремстройучастка еннай 120 кубометр герга хьу. Из хьу май бетта денз саго кулг ца тохаш догІо йошаеш. малхо йокъаеш талхаш улл ремстройучастка коя. ХІаьта а шоашта тІадидла бехктокхаме гІулакх кхоачашдара — школаш кердача дешара шера кийчъяра ремстройучастка гІишлонхоша даь цхьаккха а хІама дац.

Боккхача лоархІаме да къахьегамхой коллективаша школашта шефски новкъостал дара гІулакх а. Цу хьакъехьа дика хьоkхам гойтаб Наьсарерча АМООС-а коллективо (директор И. Абадиев). Цо еннай Наьсар-Кертерча юкъерча школана ши тонн цемент, 70 килограмм басар, 10 квадратни метр линолеум, тховнаш тІа яхка аьшкабетона плиташ, кийчон балхаш чакхдоахача эша хІама хьатІаяа трактор.

Шефаша гІо даьча дикагІа чакхдаьннад школаш кердача дешара шера кийчъяра гІулакх. Цудухьа бакъахьа дар еррига боахама организацеша а йоакхо еш хилча школаш кердача шера кийчъеча.

Экажкъонгий - Юрта школа хьалъеш ба № 432 йолча ПМК гІишлонхой. Из хьалъяь яьннаи, деррига сантехнически балхаш чакхдаьннад. ХІанз тІеххьара штукатурно-малярни балхаш чакхдоахаш, школана гонахье тоаеш укхаза болх беш я йиъ гІишлонхой бригада. Цар дош деннад керда дешара шу хьатІакхачалехьа школа кийча хилийта.

Дешара керда шу тІаккхача йисар геттара кІезига ха я. Из лерттІа дІадоладара оарцагІовла беза района кулгалхой, еррига общественность.

«Сердало» рейдови бригада: М. АУШЕВ, Наьсарерча райисполкома председатела заместитель; П. КУЗИВАНО, «Ленинникъ» газета болхло, А. САГОВ, «Сердало» газета собкорр.

ШКОЛАГА ХЬЕЖАШ БА ХЬЕХАРХОЙ

«Чечингсельстрой» треста гІишлошъеча организацешта юкъе укх тІеххьарча шерашка социалистически яхье хьалхалатташ я Аргунера Нанахаев Іалаш Ненахаевич керте латтача дІа-юха лелача механизированни колонна-557 йолча гІишлон организацие коллектив. Цо лелаю треста карара кара тела Ше байракх.

ПМК-557 гІишлонхоша хьал а яь цхьоалагІча сентябрга кхачалехьа эксплуатаце дІаяла езаш я город Аргунера 960 моттиг йолеи Шаьлара 320 моттиг йолеи ши школа, йиълагІча квартале йистеяха езаш я ер объекташ: Веданара 320 моттиг йола школа, Шаьлара 105 моттиг йола общежити, «Сельхозтехника» лаьрхІа хьалдеш дола 100 квартирни наха чубаха цІенош.

Мишта лел шун уж пускови объекташ хьалъечара болх аьнна хаьттар аз ПМК начальникага Нанахаев Іалаш Нанахаевичага.

— ГІишлонхой дош чІоагІа да, — аьдар цо. Йиллача хана пускови гІишлош йистеяхара тхоай торонех бизза пайда эц оаха. ГенподрядагІа гІишлош хьалъяра ворхІ бетта план 101,8 процент кхоачашъяьй. ПланагІа лаьрхІачул совгІа даьд 24 эзар сома маьха гІишлон-монтажни балхаш, шоай низаца цар заданел совгІа даь гІишлон балхаш 35 эзар сома маьха да.

— Лакхе цІераш яьхача пускови гІишлоех эггара йоккагІен лоархІамегІен яр я Аргуне хьалъеш йола 960 моттиг йола юкъера школа.

Гаьнара хьежача гуш я хьалъеш латтача школа дешара корпус. ТІеххьара отделочни, малярни, плотникий балхаш деш ба вокхагІйола прораб Батукаев Султан Алиевич керте латтача Аргунски гІишлошъеча участка гІишлонхой. Цига хьинар айденна къахьегаш я йиъ отделочни, шиъ плотникий, 38 гІишлонхо юкъевоагІа цхьа комплексни бригада.

Ах бутт баьлча эксплуатаце дІаяла езаш я школа. Йиса ха дукха яц. Фуд гІишлонхоша хІанэлехьа даьр? Школа дешара корпуси пишеблока здании хьалъетта а яьнна тхов тІабахийтаб, чура штукатурни балхаш чакхдаьннад, наІараши кораши дІаоттадаьд, уйнаш теха доалаш латт, малярни балхаш дІадоладаьд. Цхьабакъда, юхейисача кІезигача хана де деза балхаш Іалаьмате дукха да. Барайтта классни цІагІа, физика, химе, къахьегама, математика, географе, биологе кабинеташкара, фотолабораторера, эзар сага лаьрхІача пишеблокера, цхьа эзар совгІа саг чуводача актови залера, иштта гимнастически залера малярни балхаш да чакхдаха дезаш, кІезиг-кукха де дезаш плотникий балхаш а да, школа коа асфальт йиллаяц. Цулухьа шин сменагІа болх беш ба участка гІишлонхой.

ХІаьта а пусковой гІишло эксплуатаце дІа ца яла а тарлу заказчико Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совета УКС-о шийгара доагІар ца дойя. ХІанз а тІехьа цига хьакхачанза я 700 метр гаргга йола кабель, йоацаш я вентилятораш, хьакхачанза я газовикашта эша оборудовани. хІанз а тІехьа къоастаданза да школана электроэнерги канализаци хьатІайоадаяра дешаш. Из гІулакх гІишлонхой балха чІоагІа Іаткъаргда. Цудухьа сихха шоашкара доагІар дара оарцагІбала беза заказчикаш.

ЛоархІаме объект ханнахьа эксплуатаце дІаялийтара боккха бехктокхам тІалатт субподрядни организацена № 661 йолча гІишлон дІа-юха лелаеча механизированни колонна коллективана. Канализационни, вентиляционни йІовхал чуйиллара балхех 60 процент мара чакхдаьннадац. Царна тІехьа цхьадола балхаш де дезаш хул гІишлонхой. Нагахьа санна укх деношка субподрядчикаша мело йойя дІа ца луш тІехьаяла тарлу школа. Из цхьаккха дича хилийта йиш йолаш гІулакх дац!

Заказчикаша, субподрядчикаша школа хьалъеча нийсденна кхоачамбоацараш сихха дІадоахе участка гІишлонхой дог тийша ба из 25-ча августа, йиллача ханал 6 ди хьалха эксплуатаце дІалургхилараxи, пишеблок цхьоалагІча сентябрга кхоачаш йистейоаккхаргхиларахи.

Б. КОСТОЕВ.

Армене столицера дуккха архитектурни гІишлош «Ереванпроект» института кийчъяьча чертежех хьалъяь я. Ереванерча архитектораша, къаман традицешца вай ханара гІишлошъяра методаш говза ювза а еш, эргадоаккхаш латт шиврача города сибат.

Проектий цхьа дакъа хьадаьд Мушегян Геворка кулгалдеча № 4 йолча мастерске. Цу проектех цхьяраш ларде а лувцаш керда хьаяьча гІишлоний районашка хьалдеш латт тІехлакха цІеноu. Укх шера мастерскерча архитектораша гІишлонхошта дІалургья 200 эзар квадратни метр майда йолча дукхаза вІаштІардаьча цІеной проекташ.

СУРТА ТІА: Нуриджанян Карлена хьаяьча «Айк Наапет — эрмалой хьабаьннар» яхача йоккхача цІаста скульптуро хозъю Нови Норк яхача нах бахача моттигерча Гая цІерагІа улица. Айк Наапет — эрмалой фольклора турпал.

Б. НЕМРУТА сурт.
ТАСС фотохроника.

Ший доазонаш шерду Іилмо

ДЕСТАМАШ ХЬЕДУ «ГІАЙТТА ЛЕЛАЧА ГЕНАША»

ЦХЬАННА а кхыча лазара йоаца къайле я рака. Каст-каста доагІий дагІаций ца ховш лат из, дегІах маьже е цІока лоац цо. ХІаьта рака бахьан дунен тІа вахар хьахилара къайленца дувзаденна да.

Са мел доаллача хІаманна — рептилешта, чкъаьрашта, оалхазарашта, кхыметтел баьцовгІашта а — эйп де низ кхоанаш да зуламе дестамаш. Ракови лазара башхало — массе тайпара из хилар. ХІаране шиший белгалонаш а лоаттамаш а долаш долча лазарий бІарча цІоз ба из. Алхха наха хул хІара маьженнеи цІекан — тІеххашта, сим-пхьаьнашта, цІийна, хина, хьаьна, дега кхерам тІатоссаш дола керда тайпа 250 совгІа лазар. Кхо миллион гаргга саг велар — иштта ба рако хІара шера дунен тІа бу «болх», иштта да цунах дола къиза, бирса бакъдар.

Зуламе дестамаш, селлара дукхача тайпара шоаш дале а, юкъарча цхьан белгалонца — цар лоаттам хьахулийташ йола клеткаш боарам боацаш дукха ебеи из зуламе «говзал» тІехьенгара тІехьенга йоахаш Іалаьмате дукхача клеткай тІехьенашка дІателеи низ кхоачаш хиларца вІашагІкхет.

Процесс дІайолалу лерттІа вІаштІехьа йолча дегІа моллагІча цхьан клеткана цхьа фунехкдаь хувцамаш а хиле, вІалла соцарга а доацаш еба йолалу клетка, цкъаза цу хана ший кеп а бустам а, функции структуреи хувца а хувцаш. «Ийрчаяьха» клеткаш иштта кегаенна ебара бахьаний хьакъехьа хІанз а цхьан уйлан тІа сайцабац Іилмахой. Хетаргахьа, хІанзарча теореех эггара перспективнегІа яр советски Іилмахочо Л. А. Зильбера кийчъяь вирусогенетически яр я.

Вирусаш, ховш мадарра, шоашккара ебаяла могаш яц, массаза а клеткагара новкъостал лех цар. Цхьабакъда, цунах чу а еле, цар цу сахьате хьалхле шоашка дІаэц, шоашта тара яраш хьахургІоа программа лу. Дга юха дувла лазараш (грипп, полиомиелит, корь, кхыдараш) кхийттача хана цу тайпара деш дола «гІулакх» е клетка ше, е организм лораеш долча низий воздействегІа бирса хьаша яларца чакхдоал. ХІаьта ракови лазараш кхийттача хана вируса генетически информаци клетка генетически аппарата чу йохийт — цун тІехьенга юблача аппарата цхьа дакъа а хиле дІаотт. Вируса ракови генаш (дукхьал уж я тІехьенга ювла информаци кхухьараш) клетка дІахо хІара екъа массаза ял иштта «еб», се клеткаш а хиле, цул тІехьагІа цун генашца бувзам а болаш болх бе йолалу.

Теоре тІа долла хІама къоастадулуши кхетадеши хулар. Цхьабакъда Іилмахошка «из иштта хилар оаш хьахьоккал!» аьннача тІехьагІа, уж де хІама а доацаш бисар. Цар лоархІамаш харцахьа даларах а ца бусаш — вируса къайлагІарча оамалаша тувлабаьб уж. Кхыча клетка чу а нийслий, яйна дІаьлча санна къайлаеккх вирус, цунца дІаув — хІанзза йолаш яр тІап аьнна яйна дІаьннай! Яйнар гучаяккха (бакъда, кхычахьа гІолль!) — «гІайтта» лела вирусий уж онкогенаш клеткана юкъера хьалаха йиш хулийташ йола керда нийса методаш кийчъе йийзар.

ХІанзарча тохкамхоех дукхагІа бараштa хетачох, вирусо ший информаци клетка генетически структурана юкъеяхийтар — из я-кх рак хилара белгало. Цхьан клеткана чухьа гІаьххьеи раковни информаци нийсъялар бомба хьисапе да, цу тІа а пистолго мичча хана «болх болабе» тарлу, хІаьта сийг ца бала а мег.

Висконсински университетерча къонача тохкамхочоа Говард Темина 1971 шера гучадаьннад рака цхьаькха къайленна тІера пордув хьалъяйь, цун зуламеча механизмана духхІаядаргахьа адамие цхьаькха цхьа гІа дІахьалхашкахьа йига дола керда хІамаш. Темина гучадаьккхад клеткана чухьа генетически информаци дІателара естественни порядок малагІча хьалашка хул.

Укх тІеххьарча шерашка тамашийна кхы цхьаькха цхьа толам а баьннаб Іилма: эксперименташ ерий вІаштІехьдаьннад оалхазарий а кхыметтел сага а унахцІенача клеткашцара дестамаш деш йола вирусаш хьакъоастае. Химически веществай, гормоний, облучене новкъосталца хьалъайяьй клеткa чу ела ракови информаци, тІаккха из — клетка — дестама хьисапе лестай, соца ца юлуш ебаяла йолаеннай.

ТІаккха, иштта из дале, дестамаш хулийтача вирусий «гІайтта» лелача генай новкъосталца тІехьенгара тІехьенга ювла йиш йолаш йоапалтеш рак? Цу тайпара торо хьалхагІа санна бІубенна харцъе йиш яц тахан. Цхьабакъда рак хулийташ йола механизм «дІайолалийтара», гучох, дукхха аральара факторaш — химически канцерогенаш, радиоактивни излученеш, кхыяраш хиланза яргьяп. Ханаца хулча хувцамаша, эшаш бола кхача ца баро, вешта клетко боарамагІа бу болх толхабаро а иштта гаргайоалае тарлу лазара юхьиг. Гучох, вІаши улл-уллув яьнна йода ши процесс: шераш дІадахарца организмо еш йола духьале меллу, хІаьта, цул совгІа, аьттув боацаш йолча арахьарча фактораша беча Іоаткъамс тоІаю тІабоагІа кхерая юхбетта иммунологически механизм.

Новкъа дале а, иштта мукІарал данза далац, хІанзарча технико аратувсача ца эшача хІамаех — кІувнех, кІурзех, газех тешшаме лораялара эша оатхалаш сага организма ца хилар. Цу тайппара, гонахье бІехъеннача метте ший тайпара бод а хиле дІаотт рак.

Хетаргахьа, ракови информаци дукхагІча даькъе вертикально телаш хила езаш я — даьшкара тІехьенга. Цун низ чІоагІбулургба, масала, клетка эйп йоаккхаш, вирусана зуламдергдолча тайпара из хулийташ йолча канцерогений хьисапера хІамаш арахьара юкъеяьхача. Цхьабакъда цу тайпарча, эйп яьккхача клеткана хала долча хьалашка а деррига дайнадац, из духьала лоттаяла, ший ДНК мазаш тІара эйпаш по тоаде тарлу. Нагахьа санна кхыметтел «ремонтни» бригала тІехьаюсе а хувцаенна дестама клетка мел дьлча а хьахиланза ца юсе а, гІаккха а дац из юха ца къовлалуш из ебаяла йолалургья, дестам хьахургда яхнлга. Ходамболлаш болча лоархІаме хургда укхаза организм лораеш дола низаш — нагахьа санна уж шоай метте хуле, царна могаргда дестам дегІа ца дайта.

Профессор А. АГЕЕНКО.
(Санитарни просвещене Центральни Іилма-тохкама институт).

Илли оалаш ва Магомаев Муслим

Ший кхойтта шу даьннача хана геттара хоза оаз йолаш вар из. Ираз долаш хиннав Магомаев Муслим: музыка говзал даьдаьгара — оперни композиторгара, театрцара безам наьнагара-актрисагара, художника говзал даьгара кхаьчай цунга. Музыкальни школе деша ваьгІав из. Цунах пианист хургхиларах дог тийша вар массава а. Даьдаь Магомаева улица Баку мел вахачоа йовзаши хІаьта филармони цун цІи лелаеши йоландаь хинна а ца Іеш. Кхыметтел Іаламо хІама дика хозаргдолаш, мукъам тІехдика холургболаш, артиста говзал йоккха йолаш из кхелландаь хинна а ца Іеш. Из иштта хургхиларах тешар эггара хьалха нагахьа саг ца хулча тайпара чІоагІа из балха тІера воландаь. Чуйнна, бІубеле, тІах аьнна локкхар цо пианино, бер ца хулча тайпара сутара дар цун вахар цу гІулакха.

Мел эшар долаш вар из: дукха а велаш из кхувш хинна башха-дика дезал, школа, музыка. Цхьабакъда да вацар. Да шийна ларах гитлеровски гІаьрахоех лата фронте вахавар, ши шу даьнна ший кІаьнк цІагІа а вита. Котало яла массехк ди мара ца эшаш валар хиннад цун. Ше валале цхьа шу хьалхагІа, кІаьнк ваь ди хьатІаотташ дас вахара никъ хьехаш каьхат яздаьд кІаьнкага. КІаьнк Саг волаш, камаьршали нийсхои йолаш хьалкхер дийзад цунна. Кхийна хьалъэттача дийнахьа — дас дехар даьчча тайпара — дІаденнад кІаьнкага письмо. Цу ханне а ховш дар: дІакхелхачуни вахa юхе висачуни биткъига духовни бувзам Сийлахь-боккха хьехам а хинна дІаэттад Муслима.

Ший ткъаь ийс шу даьннача хана тІем тІа вийнав да. Отряда командира каьхат дайтад Магомаев Махьмуд вийна Польшера моттиг ювцаш: къаьнара кирпичкий завод яьггІача гІолла машиннаькъах тІехвоала моттиг. ВоІ Щецине вера. Хойнски архиве даь йоазув корадир. Вежарий каша дІавеллача Хойна мемориала тІарча 3965 сага юкъе Магомаев 64-гІа вар. ЦІе зизаш денадар воІо. Дог чІехкадеш дар вІашагІкхетар, хІаьта а хилар из.

Зизаш бе доахкаш хинна Муслим геттара кІезига тара вар массаза а хиннача иллиалархочоа, польски меттала илли оалаш гайтача ший Іалаьмате йоккхача артистически говзалца меттел, «Питера йІоаххала» яха эрсий халкъа илли а геттара хоза аларца... Польше гІорваьннача Сопотски фестивала лауреата.

...19 шу даьннача хана профессиональни ансамбле духхьашха илли оалаш хилар Магомаев Муслим. Цул тІехьагІа дукха ха ялалехьа Хельсинке хиннача кагирхойи студентийи Дерригдунен фестивале лауреат хилар. Баку цхьан ханна консерваторен оперни театрен дІаэц из. Стажер волаш «Ла Скале» вода из. Хьалха цІи хеза иллиалархо хинна Дженарро Баррен «Ла Скала» концертмейстер Энрико Пьяцеи шоай ученниках доккхал деш ба. Италера яхь цо оперни ши ари — Фигарои Скарпиаи, Беллине «Къаьнара илли», «Трубадурацара» ари, Генца «Фей бІаргаш», Брозже «Венециански мелоди», итальянски испански иллеш. Цу даькъе ше тІехьа пандар а лохкаш цо оала итальянски партизанашта дукхадезаш дола илли а.

Ший 22 шу даьннача хана Азербайджански ССР Заслуженни артист яха цІи лу Магомаевна, опере, эстраде, филармоне илли оалаш хул из. Хийцца йоагІача цун хозача лирико-драматически оаза «металл» ІотІакхийтар Итале. Оаз шеръелар цун, иллеца сурт оттадара говзал лакхъелар.

Дуккхача концерташка иллеш доах Муслима, дега гІозаленах, иразах, безамах, тІакхьачача саготонех иллеш доахаш вола романтически иллиалархо хул цунах денгара ди мел доал дукхагІа. ЦІи хезача композиторащца — Аркадий Островскеца, Арно Бабаджаняица, Оскар Фельцманца, Марк Фрадкинца, Александра Пахмутовайца — болх бу цо. БоккхагІболча советски поэтий стихаех оттадаь иллеш доах. Иштта хІанзарча эстрада дукха сочиненеш духхьашха цо ше хьакхолл.

ТІаккха малагІа я иллиалархочоа эггара дукхагІа езаш йола сочинени?

—Шераш дІаух. Ондавоал — йоах, Магомаев Муслима, — шийгара доагІар дукхагІа дІадеха воал саг, уйлаш хувцалу цун. Иштта иллех яраш а. ХІаьта а хІара иллиалархочун а санна, са а да къаьстта сона дукхадезаденна иллеш. ЧІоагІа дукхадеза сона Арно Бабаджаняна даьккха «Сих ма ле» яха илли, гІад а вахе оал аз из. Из даха доладенна хІанзле итт шерал тІех ха яьннаяле а, сона хьалхагІа а санна безаме, керда да из. ХІаьта, нагахьа санна, «эггара дукхагІа дезар» дувца вай доахке, из, сона хетаргахьа, Роберт Рождественске дешаех оттадаь Арно Бабаджаняна «Баркал хилда хьона» яха илли да.

Иллиалархочун творчества хьакъехьа дукха къувс. ХІаьта из ше массаза а хиннача тайпара ва. Чам бенпен бІубеннен, боча а дукхавезаш а. Из Магомаев Муслим мара хила йиш яц. ДІадаха шу чакхдоалаш цудухьа ийца хила а мег цо мехка эггара лакхагІа йола актерски титул — СССР халкъа артиста цІи.

Наталья СМИРНОВА,
искусствоведчески Іилмай кандидат.

(АПН).

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

20 август
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 Босбола телевидени. Іуйранара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. Искусства мастераш бераштa. «Зори брегета» яхача Казакова дуццарпара дакъа дІалеш РСФСР-а заслуженни артиста Моргуновс. 10.00 — Себастьяну. Свердловски Панчахьалкхен драматически театра «ЦІи йоаца седкъа» яха спектакль. 15.15 — Передачай программа. 15.20 — «Павлищера фаьлгаш» яхача телевизионни документальни фильма премьера. 15.40 — «Магистраль» яха телевизионни очерк. 16.10 — Йоазонхочун Антонова творчества оагІонаш. 16.55 — Бераштa. «Къаьнача мастера васкет» яха телевизионни художественни фильм. 2-гІа сери. 18.00 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (эсхчий меттала). 18.15 — Коммунистически а дийна а мораль. 18.30 — «Саги закони». 19.00 — Босбола телевидени. Дунен халкъий творчества. 19.30 — Босбола телевидени. Футболах йола СССР-а чемпионат. 21.15 — «Ха». Информационни программа. 21.45 — Босбола телевидени. Кагирхой программа. 22.45 — Босбола телевидени. «Спортлото» тираж. 22.55 — Кердадараш. Передачай программа.

21 август
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени Іуйранара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.33 — «Дочо ка» яха операпи. Оренбургера передача. 10.00 — «Карпухин» яха художественни фильм. 11.25 — Догам. Минскера передача. 15.15 — Передачай программа. 15.20 — Босбола телевидени. «Къама парка наькъашка гІолла» яхача телевизионни документальни фильма премьера. (Иркутск). 15.35 — Босбола телевидени. Мастерий город. 15.55 — Босбола телевидени. Тха иллеш а халхара ашараш а я шоана. 16.25 — Іилма — тахан. 16.35 — Бераштa. «Къаьнача мастера васкет» яха телевизионни художественни фильм. 3-гІа сери. 18.00 — Къахьегамца а социалистически доалахьенца а коммунистически гІулакх долаш кхетамца кхевар (гІалгІай меттала). 18.15 — «Халялат» яха документальни фильм. 18.35 — «92 ладувгІаш я». 18.50 — Киножурнал. 19.00 — Босбола телевидени. Боксах йола дунен чемпионат. Гаванера передача. 19.50 — «КІай кхерий» яха художественни фильм. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — ДІалеш Алексей Покровске яхача телевизионни фильма-концерта премьера. 22.20 — Музыка хьакъехьа музыканташ. Центральни телевиденеи Еррисоюзни радиои йоккхача симфонически оркестро дІа а лоkхаш Глазунова дІзоала 5-гІа симфони. 23.00 — Кердадараш, передачай программа.

РАДИО

20 август

6.30 — «Юртара Іуйре» (эрсий меттала). 6.30 — «Массане юкъара теркам тІабахийта хьехархочоа» яхача циклацара передача (эрсий меттала). 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — Моттигерча авторий произведенешцара концерт (гІалгІай меттала). 16.00 — Ачхой-Мартановски района агнстий балхах йола корреспонденци (нохчий меттала). 16.15 — Встречни план кхоачашъяра тІехьа лоаттабу къоасам. Аьшка бетонни конструкце завода коллективах дола дувцар (нохчий меттала). 16.30 — «Партийни организацей отчеташи хоржамаши» яха беседа (эрсий меттала). 16.45 — «Сийлен эллее доалла сурт» яха корреспонденци (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).

21 август

7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — «Трактора руль бе йоалла лоамаи кхалсаг» яха корреспонденци (гІалгІай меттала). 8.40 — Иллеи доах художественни самодеятельноста доакъашхоша (нохчий меттала). 16.00 — «Социалистически хьисаперча вахара теоретически лардаш» яха философски Іилмай доктора Мучедлова беседа (эрсий меттала). 16.15 — «Барттайна коллектив, интернациональни коллектив» яха корреспонденци (нохчий меттала). 16.30 — «Юртара вахар» (нохчий меттала). 16.45 — «Кхоачамаши толамаши» яха корреспонденци (гІалгІай меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала). 19.30 — «ХІанзарча ханара къона саг» яха радиовыпуск (гІалгІай меттала). 20.00 — Юрта боахама болхлошта дола концерт (нохчий меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гІоллеи Грознеи кІезиг-дукха морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара 3—7 метр чІоагІа мух а хьеккхаш ха хила а фегара температура республике гІолла 25—30, Грозне 28—30 градус йІовхал йолаш хила а тарлу. 21 августера 24 августе кхаччалца хувцалуш морхаш а йолаш, ІІ-ча ах юкъагІа кІезиг-дукха догІа а делхаш, ди а къувкъаш, бе-беча оагІорахьара секунде 3—7 метр чІоагІа мух а хьеккхаш ха хилеи фегара температура бийсашка — 14—19, деношка 23—28 градус йІовхал йолаш хилеи тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364051 г. Грозный, Ленина улица 11 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара—3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделеи бухгалтереи — 2-60-71.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры— 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42.28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60.71.

Газет арадувла шинарен, ерен, шоттен деношка.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Револющe проспект 7/84, Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

Заказ № 7891.